

Πρωτοπορία

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Σε τούτο τὸ φυλλάδιο τό:

ΣΤΕΦΑΝΙ ΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ

Ἄνεκδοτο ἔργο τοῦ **ΨΥΧΑΡΗ**

1930

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

11-12

Τὰ «Σταράτα» μας
«Λίγα λόγια στὰ μέλη τῆς Βαλκανικῆς Συνδιάσκεψης», προσφώνηση **ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ**
«Ψυχάρη μνημόσυνο», ἄρθρο **Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ**
«Τὸ Στεφάνι τῆς Μαργαρίτας» Ἱστορικὰ μῆς ἀγάπης, πεζὰ τραγοῦδια τοῦ **ΨΥΧΑΡΗ**,
μὲ προλεγόμενα τῆς «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ**,,
Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ: Λογοτεχνία **Φ. Γ.**, θέατρο **ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ** καὶ ζωγραφικὴ
ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ.

Καινούργιες ἐκδόσεις.—Ἡ ἀλληλογραφία μας
Τὰ περιεχόμενα τοῦ δευτέρου χρόνου τῆς «Πρωτοπορίας» (1930).
ΕΙΚΟΝΕΣ: «Ειδύλλιο» λάδι **ΕΡΑΣΜΙΑΣ ΜΠΕΡΤΣΑ**, «ὁ παπᾶ - Οὐπᾶλας» γελιογραφία

ΔΡΑΧ. 5.

“ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ,,

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ : ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ (ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ)
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ, ΑΡ. 59.

ΕΓΓΡΑΦΗ προπληρωμένη για ένα χρόνο: στην Ελλάδα δραχμές 60, στο εξωτερικό 10 σελλίνια ή 3 δολάρια. Τα χρήματα πρέπει να στέλνονται μ' έπιταγή στ' όνομα του κ. Σπύρου Ν. Μουσουρή.

ΚΑΘΕ ΦΥΛΛΑΔΙΟ στην Ελλάδα δραχ. 5, στο εξωτερικό 1 σελλίνο ή 20 σέντς.

ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ιδιαίτερες συμφωνίες.

ΚΑΝΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ή φωτογραφία δέν έπιστρέφεται.

“PROTOPORIA,,

(ANTAUENIRO)

Revuo por la Belarto kaj la Beletristiko. Ghi estas eldonata en Ateno ohlumonate.

Direktoro kaj Administranto : Fotos Jofillis (Spiro N. Musuris). Officejo : Fexl No. 59.

Enskribo antaupagenda por unu jaro : Grekujo Drahmoj 60. Alilande 10 shilingoj au 3 Us. Dol. La abonmono devas esti sendata je la nomo de S-ro Spiro Musuris. Chiu ekzemplero : En Grekujo Dr. 5. En eksterlando 1 Shil. au Us. Dol. 0,20. Por reklamoj apartaj kondicho.

“PROTOPORIA,,

(VANGUARD)

A Review for Arts and Literature

Published monthly by : Spyros N. Moussouris, Fexl 59. Athens, Greece.

FOTOS YOFYLLIS, Editor and Owner.

Copyright 1929 by «Protoporia Review» of Athens, Greece. All rights reserved under terms of the Fourth International Convention of Artistic and Literary Copyright. 5 Drachme (1 Sh. or 20 Cents) a copy; subscription price, Greece 60 Drachmes a year; Foreign \$ 3.00 or £ 0.10.0 All subscriptions are payable in advance. Special arrangements for advertisements.

“PROTOPORIA,,

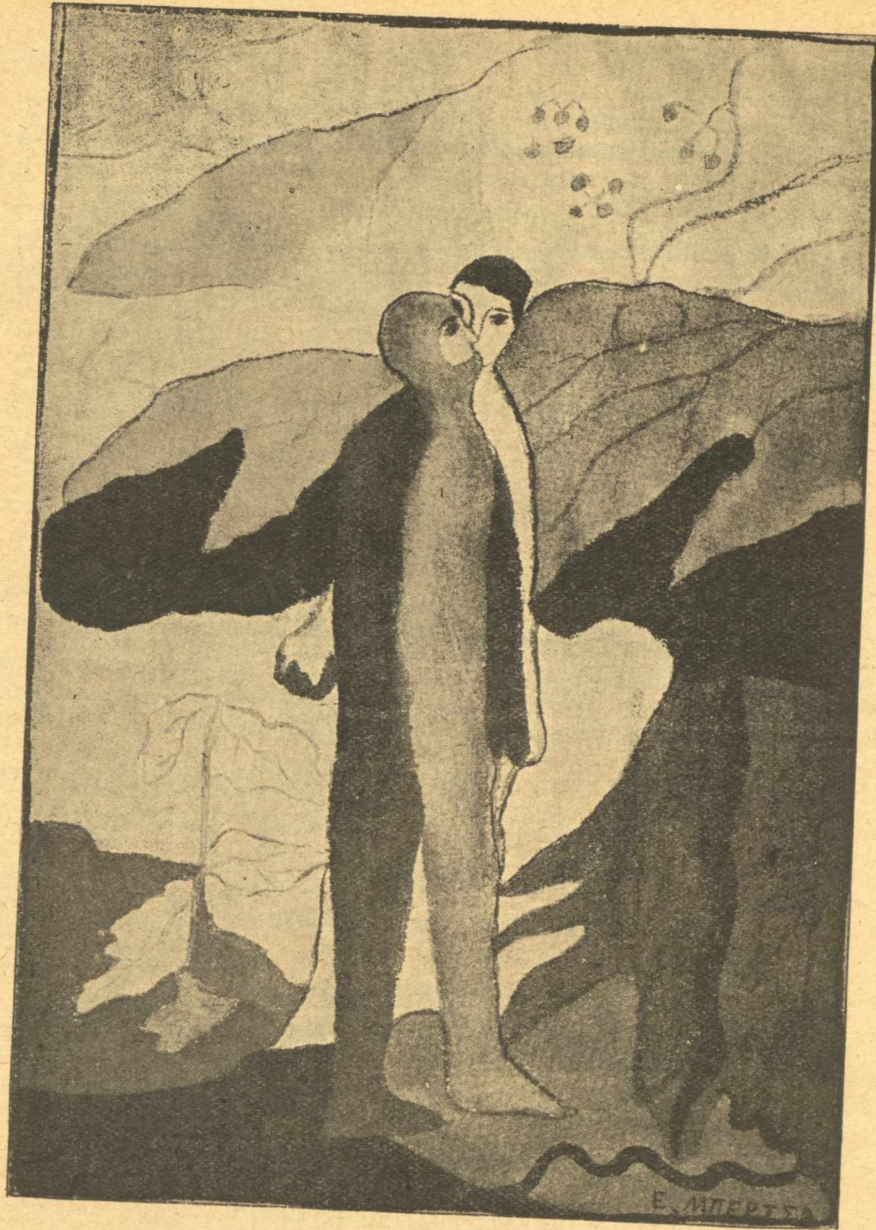
(AVANT GARDE)

Revue mensuelle d'art et litterature paraissant à Athènes. Directeuret propriétaire : Fotos Yofyllis

(Spiros N. Moussouris). Rédaction et Administration : Passage Fexis No. 59.

Prix d'abonnement (payé d'avance) pour une année : Grèce 60 Drs., étranger 10 shillings ou 3 dollars. On s'abonne au bureau de la revue par mandat postal ou chèque au nom du Mr Spiros N. Moussouris. Prix dn numero 5 Drs. en Grèce et 1 shilling ou 20 cents pour l'étranger.

Pour les annonces condifions spéciales.

ΕΡΑΣΜΙΑΣ ΜΠΕΡΤΣΑ: ΕΙΔΥΛΛΙΟ

Γιαράζα

Μ αὐτὸ τὸ φυλλάδιο κλείνει ἡ «**Πρωτοπορία**» **δυσὶ χρόνια** ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού ξεκίνησε γιὰ τὸ σκοπὸ της. Κι' ὅσο κι' ἂν ἀπάντησε στὸ δρόμο της τὴν ἀντίδραση καὶ—τὸ ἀκόμα χειρότερο—τὴν ἀδιανοητικότητα, δὲν ἐδείλιασε. Ξεκαθάρισε τὰ σκοτισμένα, ξετίναξε ψευτιές, ξεδιάλυσε σκοτάδια, κ' ἐδείξε πάντα τὸν ἀληθινὸ δρόμο τῆς Τέχνης. Τὸ κλαδευτήρι καὶ τὸ τσαπὶ δὲν μᾶς ἔλειψαν ἀπὸ τὰ χέρια. Μέσα στὸ δεύτερο χρόνο μας, τὸ τσαπὶ δούλεψε πιὸ πολὺ. Γι' αὐτὸ κ' ἡ πρωτότυπη λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐργασία μέσα στὴν «**Πρωτοπορία**» τὸ δεύτερο χρόνο ἤτανε πιὸ ἀφρονὴ ἀπὸ τὸν πρῶτο. Κ' ἡ ξένη δουλειὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος λιγότερη. Εἶναι κι' αὐτὸ ἓνα καλὸ σημεῖο. Θὰ πῆ πὼς ὁ σπόρος τῆς ἀναγέννησης πιάνει. Πᾶμε ἀληθινὰ σὲ δρόμους πιὸ προχωρημένους, πιὸ ἀληθινούς καὶ πρωτότυπους. Ὅσοι αὐτὰ πὸν γίνονται ὡς τὴ στιγμῆ εἶναι κάτι λίγο, κάτι ἀσήμαντο **μέσα σὲ κείνα πὸν προσμένουμε.** Ἡ «**Πρωτοπορία**» ἔχει νὰ παλέψῃ ἀκόμα ἄγρια. Ἐχει τραχὺν ἀγῶνα μπροστά της. **Καὶ θὰ προχωρήσῃ μὲ θάρρος.**

**

Γράψαμε καὶ ξαναγράψαμε γιὰ τοὺς μεγάλους φωτεινοὺς καὶ παγκόσμιους σκοπούς τῆς Δελφικῆς Ἰδέας. Κι' ὁ φωτισμένος ἀληθινὰ κόσμος ἔχει καταλάβῃ πὼς ἡ Ἰδέα αὐτὴ θὰ ἐνώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν Ἀγάπη καὶ ὄχι μὲ τὰ Συμφέροντα. Εἶναι ὀλοφάνερο πᾶ πὼς ἡ **Δελφικὴ Ἰδέα εἰσχωρεῖ ἀσυναίσθητα σ' ὅλα τὰ**

διανοητικὰ στρώματα καὶ πὼς ἀσυναίσθητα ἀκόμα κραεῖ καὶ τὶς πολιτικὰς φετεινὰς πράξεις κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆς **πρὸς τὴ Σύνθεση.** Ἀντικρούσαμε τελευταῖα τὸ Βαλκανικὸ Συνέδριον στὴν Ἀθήνα καὶ τὰ φανερώματα φιλίας Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας στὴν Ἄγκυρα. Αὐτὰ εἶναι σημεῖα ὀλοφάνερα πὼς προχωροῦμε πρὸς τὶς Ἀμφικτιονικὰ καὶ Δελφικὰ ἀρχές, πρὸς τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν μεγάλην Δελφικὴ Ἰδέαν. Πραγματικὰ τάχα κοντεύομε στὴν ἐξαφάνιση τῆς βίας καὶ στὴν Ἀδελφοσύνη τῆς Ἀνθρωπότητος ἀλάκρης; Δὲν ξέρομε ἂν κοντεύομε, μὰ μὲ τὴν ἐπιβολὴν τῆς Δελφικῆς Ἰδέας ἐκεῖ βαδίζομε. Ἡ προσφώνησις πὸν ἔκαμε ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς στοὺς συνέδρους τοῦ Βαλκανικοῦ Συνεδρίου τὴν ἡμέραν πὸν πήγανε στοὺς Δελφοὺς—πὸν τὴ δημοσιεύομε σὲ τοῦτο τὸ φυλλάδιόν μας—χύνει ἓνα λαμπρὸ φῶς σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Μέσα εἰς τὰ λίγα λόγια τοῦ Ποιητῆ, **ζωντανεύει τὸ μεγάλο πνεῦμα τῆς Δελφικῆς Ἰδέας,** τῆς μεγάλης ἰδέας τῆς ἀδελφοσύνης τῆς ἀνθρωπότητος σὲ ἐπίπεδο διανοητικόν, αἰσθητικόν καὶ ἠθικόν. Καὶ τόσο ἡ ὁμιλία αὐτὴ τοῦ Σικελιανοῦ ἐγοήτευσεν καὶ παρὰ σὺν, πὸν εἶδαμε ἂν αὐτὴ ἐνθουσιασμένους καὶ συγκινημένους τοὺς Τούρκους καὶ Βουλγάρους ἀντιπροσώπους. Ἄς ἐλπίσομε πὼς **οἱ καρποὶ θὰ φανοῦν γλήγορα!**

**

Τὸ Βαλκανικὸ Συνέδριον γίνηκε ἀφορμὴ νὰ διοργανωθῇ στὴν Ἀθήναν κ' ἔκθε-

ση Λαϊκής Διακοσμητικής τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Μὰ ἀντίς νὰ λάβουν μέρος σ' αὐτὴ κ' οἱ 6 λαοὶ ποὺ λάβανε μέρος στὸ Συνέδριο, ἡ ἔκθεσι εἶχε ἀποκλειστικὰ Ἑλληνικὰ ἐκθέματα καὶ μόνο σὲ μιὰ σάλα μερικὰ Ρουμανικὰ καὶ σὲ μιὰ ἄλλη Γιουγκοσλαβικὰ. Ἡ Λαϊκὴ Διακοσμητικὴ τῆς Τουρκίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἀρβαντιῆς δὲν ἐφάνηκαν καθόλου. Κι' ὅμως ἔχουν νὰ παρουσιάσουν οἱ λαοὶ αὐτοὶ διακοσμητικὴ λαϊκὴ πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ αὐθόρμητη τέχνη, ἄξια γιὰ κάθε προσοχὴ καὶ μελέτη. Ἡ ἐμφάνισι τῆς Ἑλλάδας στὴν ἔκθεσι ἦταν **περισσότερο ἀπὸ ὅσο θὰ περιμένε κανένας τέλεια**. Ὁ σκοπὸς ὅμως τῆς Ἐκθεσῆς αὐτῆς, ὅπως τὸν ἐβλέπαμε καὶ ὅπως τοποθετήθηκε στὴν ἀρχή, **δὲν ἐπίτυχε**. Τὸ νὰ λείψουν οἱ μισοὶ λαοὶ ποὺ ἔπρεπε νὰ λάβουν μέρος καὶ νὰ μὴ παρουσιάζεται ἡ ἔκθεσι ὀλοκληρωμένη σύμφωνα μὲ τὸ μεγάλο σκοπὸ τῆς, δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἐπιτυχία.

**

Τὸ **«Στεφάνι τῆς Μαργαρίτας»**, ποὺ δημοσιεύουμε σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο, δείχνει φανερὰ πὸς ὁ Ψυχᾶρης ὡς τὰ τελευταῖα του τελειοποιῶσε τὴν μορφὴ καὶ τὴν τεχνικὴ τῆς ὀλόδροσης πρόξας του. Κι' ὁ Φιλήντας στὸ μνημόσυνο, ποὺ τοῦ κάνει στὸ ἴδιο τοῦτο φυλλάδιο, παρουσιάζει τὸ μεγάλο μας δάσκαλο καὶ στὴ λογοτεχνικὴ του ὄψη, ποὺ εἶναι ἄξια νὰ μελετηθῆ πολὺ **καὶ νὰ θανατωθῆ ὄχι λιγώτερο**.

**

Ὅταν ἐμεῖς πρῶτοι ἀνακηρύσαμε τὸ ζήτημα τοῦ ψευτο-Γκρέκο τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης μας καὶ δημοσιέψαμε μελέτες ποὺ ἀπόδειξαν πὸς ὁ «Σταυρωμένος» δὲν ἦταν ἔργο τοῦ Γκρέκο, οἱ φίλοι τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου μᾶς ἐροῦν: Καὶ ὅταν στὸν τύπο ξεφανερώθηκαν πολλὰ πράγματα γύρω σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι κ' ὅταν ὅλος σχεδὸν ὁ μορφωμένος μας κόσμος ἐπέστηκε πὸς τὸ ἔργο εἶναι πλαστό καὶ πὸς γένηται προσπάθεια νὰ σκεπασθῆ τὸ πρᾶγμα, βγήκε τὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικὰ γράμματα» τοῦ κ. Κ. Μπαστιά νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν κ. Ζαχ. Παπαντωνίου. Ἐμεῖς ὡστόσο ἐπιμείναμε καὶ, στηριγμένοι

ἀπάνω σ' ὅσα γράφηκαν στὶς ἐφημερίδες, ἐζητήσαμε νὰ ἐπέμβουν οἱ κ. κ. ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ νὰ ξεκαθαρίσουν τὰ πρᾶγματα, γιατί ἡ κατηγορία εἶναι βαρειά. Ἐτονίσαμε πὸς, ὅπως καταγγέλλεται, πρόκειται **«ἢ γιὰ ἐπιπολαιότητα καὶ ἀμάθεια ἢ γιὰ βρωμιὰ καὶ λωποδυσία»**. Μὰ οὔτε ὁ κ. Γόντικας οὔτε ὁ κ. Δίγκας ἐκουνήθηκαν. Καὶ νόμισαν πὸς τὸ πρᾶγμα ἐξεχάστηκε. Τώρα ὅμως ὁ ἴδιος ὁ κ. Κ. Μπαστιάς, ποὺ τότες μὲ τὸ περιοδικὸ του ὑπεστήριξε τὸν κ. Ζαχ. Παπαντωνίου, πῆρε μιὰ συνέντευξη μὲ τὸν περιφημὸ τεχνολόγῃ κ. Φράνκ Ρούτερο, γιὰ τὸ Γκρέκο τῆς Πινακοθήκης μας. Ἡ συνέντευξη μῆκε στὴν ἐφημερίδα «Πρωῖα» τῆς 11 τοῦ Ὀκτώβρη 1930. Καί, ὅπως ὁ ἴδιος κ. Κ. Μπαστιάς γράφει, ὁ κ. Ρούτερο τοῦ εἶπε τ' ἀκόλουθα γιὰ τὸ «Σταυρωμένο»: Ἀντιγράφουμε: «Ἀτυχῶς διὰ τὸν Ἐσταυρωμένον, δὲν ἤμπορῶ νὰ εἶπω τὰ αὐτά. Ἐχω ζωηροτάτας ἀμφιβολίας καὶ γνωρίζω ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Γκρέκο, ἀλλὰ μαθητῶν του. Φυσικὰ, ἔχει προέλθει μέσα ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ Γκρέκο, ἀπὸ τὸ ἄμεσον ἴσως περιβάλλον του, ἴσως νὰ ἔγινε ὑπὸ τὰ ὄμματα του, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ἔγινε ἀπὸ τὸ χέρι του». Τί χαμπάρια λοιπὸν τώρα, κ. Ζαχ. Παπαντωνίου; **Καὶ σεῖς, κ. Παπανδρέου, δὲν πιστεύετε πὸς πρέπει νὰ ξεκαθαρισθῆ αὐτὸ τὸ ζήτημα; Δὲν πιστεύετε πὸς ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑΝ ΤΑ ΣΚΕΠΑΖΟΥΜΕ;**

**

Θεὸς σωθῆσ' τον τὸ μακαρίτη τὸ Στέφανο Γρανίτσα! Μᾶς τὸν θυμίσε ὁ φίλος μας κ. Τέλλος Ἄγρας. Ὁ εἰλικρινῆς καὶ αὐθόρμητος ἐκεῖνος λογοτέχνης μᾶς ἔλεγε κάποτε: «Ἰγὼ γράφω ἕνα πρᾶγμα ἄπλο καὶ καθαρὸ, ὅπως τοῦ νιώθ'. Κ' ἔπειτα ἐρχετ' οὐ κριτικὸς κ' ἢ μ' ἰδέει: «Τοῦτ' τὴν ἰδέα εἶχ' στὸ νοῦ του οὐ συγγραφέας». Ὁχι, τοῦ λῆω, δὲν τὴν εἶχα. «Τὴν εἶχ' σ' ἢ μ' ἰδέει... Ἐ, τί τοῦ πληρών'ς;». Τὸ πάθημα αὐτὸ τοῦ μακαρίτη τοῦ Γρανίτσα μᾶς τῶφερε μπροστὰ ἢ ἀπάντησι τοῦ κ. Ἄγρα στὴν ὁμιλία τοῦ κ. Γιοφύλλη γιὰ τὸν Καβάφη. Κ' ἢ ἀπάντησι αὐτὴ μῆκε στὴν **«Ἀλε-**

ξαντρινὴ Τέχνη», ὅπου εἶχε μῆ κ' ἢ ὁμιλία τοῦ κ. Γιοφύλλη. Σ' αὐτὴ ὁ κ. Ἄγρας, ποὺ πραγματικὰ μὲ πολλὴ προσοχὴ ἔχει μελετήσῃ τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη, ἔχει κάποιες ἀντιρροήσεις στὴν ἀνάλυσιν ποὺ κάνει ὁ κ. Γιοφύλλη. Τὰ γραφόμενά του εἶναι **ἀρχετὰ συνεφασμένα καὶ ἀκαθόρυσια**. Ὅστοςο κείνο ποὺ καταλάβαμε εἶναι πὸς βρῖσκει στὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη **καὶ πρᾶγματα ποὺ δὲν ὑπάρχουν**, ποὺ τὰ δημιουργεῖ ὁ κριτικὸς καὶ ποὺ δὲν τὰ σκέφτηκε ποτὲ ὁ ποιητῆς. Ὅσο γιὰ τ' ἄλλα, ἢ ἀνάλυσιν τῶν ἔργων τοῦ Καβάφη καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς κάθε ἀπόχρωσι ἀπὸ τὸ «χιοῦμορ» του εἶναι στὰ περισσότερα σημεία πιτυχημένα.

**

Μερικοὶ φίλοι μᾶς ρωτοῦν: Τί γίνεται μὲ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο; Ἀληθινὰ τὸ ζήτημα δὲν ἐπροχώρησε τόσο γοργά. Μὰ ὁ Ἰταλὸς λέει: **«Κι βὰ πιάνο, βὰ σάνο»**. Αὐτὸ κάμαμε καὶ μεῖς. Μᾶς ἀγοροπόρησε λίγο καὶ μιὰ καχοδιαθεσία τοῦ φίλου μας κ. Φιλήντα. Μὰ τώρα ἐλπίζουμε **γλήγορα νὰ ταχτοποιηθῆ τὸ ζήτημα** μὲ τὴ μάζωξι ποὺ θὰ γίνη.

**

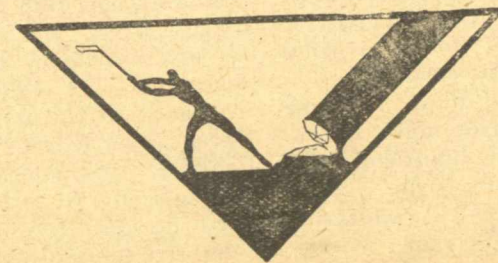
Ἐκεῖνο ποὺ πάει πολὺ σιγὰ χωρὶς νὰ πάη καὶ πολὺ σίγουρα, εἶναι τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο. Δὲν ξέρουμε τί γίνεται τόσους μῆνες. Κι' ὁ κόσμος φωνάζει—τὸ βλέπουμε στὶς ἐφημερίδες καὶ σ' ἄλλα φύλλα—πὸς στὸ μεταξὺ οἱ ὑπερβολικὰ μεγάλοι μιστοὶ τρέχουν. Θέλουμε καὶ μεῖς νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ ζήτημ' αὐτό. Μὰ τί νὰ σχολιάσουμε; **Μήπως γίνηκε ἀκόμα ἕνα βήμα στὴν οὐσία τοῦ ζητήματος;**

Χάσαμε ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ πολύτιμους συνεργάτες μας. Ὁ Γιώργος Βαλταδῶρος πέθανε τὶς 16 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ θάνατός του δὲν μᾶς ἐλύπησε μονάχα. Μᾶς πλήγωσε. Γιατί ὁ Βαλταδῶρος ἦταν ἀπὸ τοὺς φανατικότερους πρωτοπόρους. Ἐπαναστάτης στὴν Τέχνη χωρὶς συμβιβασμούς. Καὶ ἢ λογοτεχνικὴ του ἐργασία, μὰ κ' ἢ ἄγνωστη στοὺς πολλοὺς ζωγραφικὴ του παραγωγὴ τὸν παρουσιάζουν πρωτοπόρο, ποὺ βιάδιζε σὲ δικὸ του δρόμο, χωρὶς καμμιὰ ὑποχώρησι, χωρὶς παζαρέματα καὶ μικρότητες. Τέτοιος ἦταν ὁ Βαλταδῶρος. Πεδαινόντας ἄφησε στὰ χέρια μᾶς ἕνα διήγημά του καὶ μιὰ μελέτη του γιὰ τὸ ζωγράφο Paul Cézanne. Θὰ τὰ δημοσιέψουμε ἀργότερα καὶ τὰ δυὸ σὰ μνημόσυνό του.

**

Στὸ ἐρχόμενο φυλλάδιο, δηλαδὴ τοῦ Γενάρη 1931, **θὰ δημοσιέψουμε καινούργια ποιήματα τοῦ κ. Ἀγγελου Σικελιανοῦ**. Γραμμένα τελευταῖα καὶ παραχωρημένα στὴν «Πρωτοπορία» γιὰ τὴν πρώτη δημοσίεψιν. Ἐλεπ' ἀπὸ τόσον καιρὸ ποὺ ἔχει ὁ κ. Σικελιανὸς νὰ δώσῃ στὸ φῶς ποιήματα, τὰ νέα του αὐτὰ ἔργα εἶναι μιὰ ἀποκάλυψιν.

Στὸ ἴδιο φυλλάδιο—Γενάρη 1931—**θὰ μποῦν καὶ μερικὰ νέα ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη**, ποὺ ἔχει δυὸ χρόνια νὰ δημοσιέψῃ καινούργιους στίχους του. Τὰ νέα αὐτὰ τοῦ κ. Γιοφύλλη χαράζουν νέους δρόμους καὶ βέβαια κἀτι θὰ προσέσσουν στὴ σημερινὴ καὶ αὐριανὴ μας λιρικὴ τέχνη.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ

(*Ἡ προσφώνηση τοῦ κ. Ἀγγέλου Σικελιανοῦ στὰ μέλη τῆς Βαλκανικῆς Συνδιάσκεψης, ὅταν πήγανε στοὺς Δελφούς, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἑλληνικά, ἐπίτηδες γιὰ τὴν «Πρωτοπορία»*).

Κύριοι,

Νιώθω μιὰν ἐξαιρετικὴ συγκίνηση τῆ στιγμῆ τούτη, πού σὰν ταπεινὸς ἐρμηνευτῆς τοῦ Πνεύματος τῆς Δωρικῆς Εἰρήνης κ' Εὐφροσύνης πού κατοικεῖ τὸν ὑψηλὸ Δελφικὸ τόπο, μπορῶ νὰ Σᾶς εὐχηθῶ τὸ καλῶς ὠρίζετε, στὸν ἴδιο στίβο πού ἀπὸ τόσοι αἰῶνες τὸ Πνεῦμα ἐκεῖνο ἔζησε καὶ ἄθλησε.

Ἔστερ' ἀπ' τὸ Ἔργο πού ἀρχίσατε ἐκεῖ-κάτου, Ἔργο πού εἶναι κ' ὅλας ἀπὸ μόνο του μιὰ στέρεη μαρτυρία γιὰ τὴν καθολικὴ Διανόηση πού ἀρχίζει νὰ χαράζει ἀπάνω ἀπὸ τὸ ματωμένον ὄριζοντα τῶν χρεσινῶν ἡμερῶν, μετὰ τὴν ἐμπράγματη λατρεία πού τίμια κ' δλόψυχα τοῦ ἀποδώσατε πρὶν λίγο, τὸ προσκύνημα στοὺς ἱερούς αὐτοὺς βράχους δὲν προορίζεται βέβαια νὰ Σᾶς ξελαφρώσει ἀπὸ τὶς φροντίδες πού βαραίνουν ἀπάνω Σας, ἀλλὰ νὰ Σᾶς παρακινήσει γὰ τὶς σφραγίσετε ἀνάμεσὸ Σας, μὲ τὴ δύναμη ἑνὸς Ὁρκου, πού Σᾶς ἔρχεται ἔτοιμος ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ πού σήμερα καλεῖστε νὰ τὸν θεμελιώσετε καὶ νὰ πλατύνετε τὴ σημασίαν του, μέσα στὸ αἶσθημα τῆς σύγχρονης Ἀνθρωπότητας.

«Ὁρκιζόμεσθε, ἔλεγε περίπου ὁ ἀρχαῖος ἐπίσης Ὁρκος, νὰ μὴ γκρεμίσουμε ποτὲ τὶς Ἀμφικτιονικὲς πόλεις. Ὁρκιζόμεσθε νὰ μὴ μεταγυρίσουμε ποτὲ τὸ ρέμμα τῶν πηγῶν πού χρειάζονται.

Ἄν ποτὲ κανένας δυνατὸς ἢ ἄθεος τολμήσει καὶ τὸ ἐπιχειρήσει, ὀρκιζόμεσθε νὰ μεταχειριστοῦμε ἐναντία του καὶ ἐναντία στοὺς συνένόχους του, τὰ πόδια, τὰ χέρια, τὴ φωνή μας, ὅλες μας τὶς δυνάμεις».

Ἴσως θὰ νὰ ποῦν πὼς αὐτὸς ὁ Ὁρκος εἶνε περισσότερο πολεμικὸς παρὰ εἰρηνικὸς. Δὲν εἶνε βέβαια αἰσθηματικὸς, οὔτε θεμελιωμένος ἀπάνου σὲ λόγια. Εἶνε ὁ Ὁρκος τοῦ Ἀνδρισμοῦ, τῆς Ἀξιοπρέπειας καὶ τῆς Φιλίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀντίρου

στὴν Ἀλαζονία καὶ στὸ Χάος, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε κ' ὁ μόνος εἰρηνικὸς Ὁρκος, πού δύναται νὰ πραγματοποιηθεῖ στὸν κόσμον μας.

Ἔστοχαστήκατε, χωρὶς ἀμφιβολία, νὰ βάλετε τὰ Θεμέλια τοῦ μεγάλου Ἔργου πού ἀναλάβατε, μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα μιᾶς τέτιας ρεαλιστικῆς, ἠθικῆς σύγχρονα καὶ ὑλικῆς ἰσορροπίας. Ἀπὸ μακριὰ παρακολούθησα τὰ συνέδριά Σας στὴν Ἀθήνα καὶ μὲ χαρὰ μου διαπίστωσα, ὅπως κ' ὄλοι, πὼς τὸ συνδετικὸ πού μεταχειριστήκατε γιὰ νὰ στερεώσετε τὸ ἀγκωνάρι τοῦ Οἰκοδομήματος ὅπου σχεδιάσατε, εἶν' ἡ ἴδια ἢ κοινωνικὴ δύναμη, ἢ κολοσσιαία ἐκεῖνη δύναμη ἢ σχεδὸν ἀγνωστὴ κ' ἀκατανόητη ὡς τὰ τώρα καὶ πού τόσο καιρὸ ἐμοιραζόντανε καὶ σκόρπιζε ἀπὸ τὴν καιροσκοπικὴ πολιτικὴ τῶν δυνατῶν καὶ τὸν τυφλὸ τοπικισμὸ τῶν ἄλλων. Ἔχετε λοιπὸν σὺνλάβει χωρὶς ἀμφιβολία τὴ βάση του θαυμασία, σύμφωνα μὲ τὶς προφανεῖς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς πού ζοῦμε καὶ σύμφωνα μὲ τὶς λανθάνουσες προαιώνιες ἀπαιτήσεις ὄλων τῶν λαῶν. Ἀλλὰ δὲν ἀμφιβάλλω καθόλου, πὼς γιὰ νὰ Σᾶς ἐνθαρρύνει νὰ ἐξακολουθήσετε τὸν τεράστιον Ἀθλο ἔχετε προστά τὰ μάτια Σας, ἀκέρια τὴν εἰκόνα τοῦ Οἰκοδομήματος.

Καὶ εἶναι, νομίζω, ἐδῶ ὁ κατάλληλος τόπος νὰ μιλήσω γι' αὐτὸ—ἐδῶ στὸ ἀστραφτερὸ τοῦτο φῶς μιᾶς ἀπ' τὶς ψηλότερες κορυφῆς τῆς παγκόσμιας Ἱστορίας. Γιατὶ ἐδῶ, στὸ χῶρο αὐτὸ καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα, ὅπου οἱ ἄγνεις προθέσεις μεταμορφώνονται στὴ συνειδήσή μας σὲ ἀσπληγῆς ἐπιταγῆς, μπορεῖτε ν' ἀντικρύσετε τόσο τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μεγάλης ἰσορροπημένης βάσης στὸν ἀγῶνα Σας, ὅσο καὶ στὴν ἀπόλυτην ἀταγκαιότητα τοῦ αἰετώματος πού πρόκειται νὰ τὸ στεφανώσει.

Κι' ἄς μὴν ξεχνοῦμε, πὼς τὸ αἰετώμα τοῦτο εἶνε τὸ μεγάλο χρυσόνειρο πού ἐθρῆ-

ψαν στὰ βάθη τῆς ψυχῆς τους ὅλη ἡ πρωτοπορία τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀνθρωπότητας, καὶ ἰδιαίτερα τὸ μεγάλο ὄνειρο τοῦ ἴδιου τοῦ Δελφικοῦ αὐτοῦ κέντρου, τῶνειρο ἑνὸς πολιτισμοῦ ὀλοκληρωτικοῦ πού θὰ συσσωμάτωνε Ἀνατολὴ καὶ Δύση καὶ πού ὁ πυρῆνας του, ἱστορικὰ, γεωγραφικὰ καὶ πολιτικὰ, ἀνήκει σήμερα χωρὶς καμμιά ἀμφιβολία καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα σὲ μιὰ Συνομοσπονδία τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Τουρκίας, Ὁμοσπονδία στέρεη καὶ διαρκῆ πού θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ ὑψώσουμε τέλος τὸ μεγαλόπρεπο γεφύρι, πάνω ἀπὸ τὶς ἀποστάσεις πού χωρίζουν ἀπὸ τόσοι αἰῶνες κ' ἀπὸ μιὰ πολιτικὴ τυφλή, δυὸ κόσμους ἀδελφούς, καμωμένους γιὰ νὰ συνεργαστοῦν πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση γιὰ νὰ ἐξυψώσουν τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸ.

Αὐτὸ εἶνε, μὲ δυὸ λόγια, τὸ ὀλοκληρωμένο σχέδιο τοῦ οἰκοδομήματος πού μόλις τώρα ἀρχίσατε.

Κι' ὠριμένως δὲν εἶνε τύχη, οὔτε σύμπτωση ἐπισημοδικῆ, πὼς ἔρχεστε σήμερα νὰ σφραγίσετε τὸ σχέδιο τοῦτο, κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆς Δελφικῆς Ἰδέας. Γιατὶ ἡ πηγὴ τῆς Ἰδέας αὐτῆς, τόσο ψηλὰ βαλμένη στὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ στὴν κλί-

μακα τῶν ἀνθρώπων αἰσθημάτων, θὰ σᾶς ἐπιτρέψει ν' ἀνεβείτε σὲ ὑψη αἰσθηματικὰ ἀλλ' ἐμπράγματα, πού δὲν θὰ μπόρει κανεὶς νὰ φτάσει μὲ κανέναν ἄλλο τρόπο καὶ πού ὅσο θὰ Σᾶς στερεώνει στὸ πιδ σταθερὸ ἔδαφος τῆς πραγματικότητας, τόσο θὰ Σᾶς ἀποτραβᾷ ἀπὸ τὸν ἀπλοῖκὸ οἰκονομικὸ ὕλισμό, γιὰ νὰ Σᾶς μπάσει στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς δημιουργικῆς βούλησης καὶ νὰ Σᾶς κάμει πνευματικὰ ἀλληλέγγυους μ' ὀλόκληρη τὴν Ἱστορία.

Καλῶς ὠρίζετε λοιπὸν, ἀκόμα μιὰ φορὰ, στὸν ἱερὸ τοῦτο Στίβο.

Κι' ὡς θὰ συσκέφτεστε, τώρα σὲ λίγο, γιὰ τὰ μέσα πὼς νὰ στηρίξετε τὸν ἀγῶνα Σας, κρατήστε τὴν Ἀχτιδοβόλα Ἰδέα στὴν ψυχὴ Σας.

Καὶ καθὼς φεύγοντες ἀπὸ δῶ θὰ πέρνετε τὸ μέγα πρῶτο σπύρο, πάρτε ἀκόμα καὶ τὴν Ἰδέα αὐτὴ μαζί Σας, γιὰ νὰ Σᾶς βοηθήσει καὶ νὰ μᾶς βοηθήσει, καὶ γιὰ νὰ δημιουργήσουμε γιὰ ὅλους τέλος, ἀποπάνω ἀπ' ὅλα τὰ Ἐθνη τὸ Ἐνα Ἐθνος κ' ἀποπάνω ἀπ' ὅλες τὶς πατρίδες, τὴν Πατρίδα!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Δελφοί. 12 Ὁχτ. 1930

ΨΥΧΑΡΗ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Ὁ Ψυχάρης πέθανε πέρσι (1929) στὶς 29 τοῦ Σεπτεμβρίου, πάει λοιπὸν χρόνος καὶ παραπάνω πού δὲν τὸν ἔχουμε πιά στὴ ζωὴ. Μοῦ φαίνεται σὰν ψέματα, κ' ὅμως ἀφτὴ εἶναι ἡ πραγματικότητα. Θαρῶ πὼς κόπηκε μέσα μου μιὰ κόρδα, πού μὲ βαστοῦσε μὲ τὴ ζωὴ, γιὰτὶ μόλες τὶς μικροασυμφωνεῖς ποῦχαμε μεταξὺ μας ὅλη μας τὴ ζωὴ ἀγαπούσαμε καὶ τιμούσαμε πολὺ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἄλλωστε ὁ Ψυχάρης μπορεῖ νὰ εἶταν φουρογιόζος, ὅταν τοῦ πατοῦσε τὸν κάλο (καὶ τοῦ τὸν πάτησα πολλὲς φορὲς τοῦ μακαρίτη), μὰ εἶτανε καλὸς, πολὺ καλὸς, κ' ἀγαποῦσε ἀνεπιφύλαχα ὅλους, ὅσοι τὸν βοηθοῦσαν στὸ ἔργο του, ἄς τοὺς ἔβριζε κ' ὅλας. Καὶ ποῖο εἶτανε τὸ ἔργο του; Τὸ ἔργο του τὸ μεγάλο, πού δὲ θὰ σβήσει ποτέ,

εἶτανε νὰ κανονίσει τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες, πού τῆς ἔδωκε ἡ ἐξέλιξη τοῦ χρόνου καὶ πού πρὶν ἀπ' ἀφτὸν τὸ εἶχανε βέβαια παρατηρήσει πολλοὶ ξένοι καὶ μερικὸι δικοὶ μας, μὰ οὔτε πολεμιστάδες εἶτανε οὔτε ἐπιστήμονες σὰν τὸν Ψυχάρη, καὶ σκότιζε τὰ λόγια τους καὶ τὰ γραφόμενά τους ὁ δασκαλισμὸς, πού ἔδεγνε χρόνια τώρα τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα ἕστερα ἀπὸ τὴν λεφτεριά της, γιὰτὶ οἱ δασκάλοι μας θαροῦσαν πὼς μὲ ἐνάμιση λόγο τοῦ Δημοσθένη κ' ἄλλα τόσα βιβλία τοῦ Θουκυδίδη θὰ μποροῦσαν νὰ κάμουνε τὸ Ἐθνος μας νὰ μιλήσει τὴν ἀρχαία. Μὰ σκοπὸς μας τώρα βέβαια δὲν εἶναι νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, σκοπὸς μας εἶναι νὰ ποῦμε μερικὰ πράματα γιὰ τὴ μνή-

μη τοῦ πεθαμένου. Ὁ Ψυχάρης λοιπὸν μὲ τὴν ἐπιστήμη του, μὲ τὴν τέχνη του, μὲ τὴν πολεμική του, μὲ τὴν ἐπιμονή του, μὲ τὸ πείσμα του, ποῦναι δύσκολο νὰ τᾶχει ὅλα ἕνας ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ρωμαίος, καὶ ποῦ ἀφτὸς τὰ εἶχε ὅλα μὲ τὸ παραπάνου, ἔλυσε θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα τῶν Ἑλλήνων ἀπ' ὅλες του τὶς μεριές. Τώρα ἂν τὸ Κράτος σὲ μερικὰ κάνει πὼς δὲν τὸν ἀκούει, ἂν τὸ Ἔθνος δὲ θέλει νὰ τὸν καταλάβει καὶ τὰ λέει ὑπερβολές, τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τὸ Κράτος, τόσο τὸ ἀπαισιο γιὰ τὸ Ἔθνος. Ἡ ψυχὴ τοῦ μακαρίτη εἶναι ἱκανοποιημένη γιὰ τοὺς λίγους, ποῦ τὸν νιώσανε, καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ποῦ λίγο πολὺ τοὺς ἀκολουθήσανε. Τὸ Κράτος ἔπρεπε νὰ διατάξει νὰ θαφτεῖ μὲ τὰ ἔξοδά του ὁ Ψυχάρης. Τὸ Ἔθνος ἔπρεπε νὰ λυπηθεῖ κατὰκαρδὰ γιὰ τὸ θάνατό του.

Τίποτα ἀπ' ὅλα ἀφτὰ δὲν ἔγινε, κι ὁμοῦς ἀφτὸς εἶναι πρὸς σὲ κάθε γραμμὴ του ζητοῦσε τὴν τελειότητα, τὴν ἀπόλυτη τελειότητα στὴ γλώσσα μας, καὶ κατ' ἀκολουθία στὸ Ἔθνος μας, γιὰ τοῦ Ἔθνους τὴ γλώσσα, ποῦ τὴν καταφρονούσαν οἱ δασκάλιοι, τὴν ἕψωσε ἀφτὸς σὲ γραφτὴ γλώσσα καὶ κατόπι ὅλοι οἱ ἄλλοι ποῦ ἔγραψαν ρωμαίικα, ἀφτὸν εἶδαν καὶ ἀφτὸν ἀκούσαν κῆρυκα. Ἄν δὲν εἶταν ἀφτὸς ὅλοι μας ἀκόμα θὰ σταλαβουτούσαμε τουλάχιστο γιὰ τὰ πεζὰ μας γραμμάτια στὰ θολὰ νερὰ τῆς καθαρέβουσας καὶ φαίνεται ὡστα σήμερα ἀφτὸ τὸ πρᾶμα. Ὁ καθημερινὸς τύπος, ἂν καὶ κατάλαβε λίγο πολὺ πὼς ἡ γλώσσα ποῦ μιλιέται εἶναι ἀφτὴ ποῦ πρέπει καὶ νὰ γράφεται, ὡστόσο γράφει τὴν καθαρέβουσα, οἱ φίλοι πάλι τοῦ Ψυχάρη δὲν τὸν ἀκολουθοῦνε, ἐπειδὴς λέει καὶ δὲν ἤξαιρε καλὰ τὴ γλώσσα, ὅπως τὴν ξαίρουν τοῦ λόγου τους, δηλαδὴ ἄνθρωπος ποῦ ἔζησε ὅλη τὴ ζωὴ του ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ποῦ μπορεῖ βέβαια νὰ κάνει καὶ μερικὰ λεξικά λάθια στὰ καθέκαστα, πράματα ποῦ τὰ κάνουμε ὅλοι (1) κι ὅμως, ἂν δὲν εἶταν ἀφτὸς, τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα θὰ εἶταν ἄλυτο ὡς τὴν ὥρα. Ἄλ-

(1) *Νεοροσσημὴ* λ. γ. ἀντὶς *νεροποντὴ* εἶδα σὲ δύο διηγηματογράφους μας σπουδαίους.

λοι πάλε, ποῦ τὸ ἐγὼ τους εἶναι παθολογικὰ ἐξογκωμένο, θαροῦν, πὼς ἀφτοὶ εἶναι ποῦ ἔλυσαν τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἐπειδὴ γράφουνε ὅπως δήποτε νεοελληνικά. Τέλος πολλοί, γιὰ νὰ μὴ συμφωνήσουνε μαζί του, παίρνουν τὰ ἰδιωματικὰ τῆς δημοτικῆς μας ποῦ συμφωνοῦνε κάπως μὲ τὴν καθαρέβουσα (σύγκρινε *λέξεις* ἀντὶ *λέξις* δηλ. *λέξις* κτλ.) καὶ τὰ γράφουνε γιὰ κοινὰ νεοελληνικά. Οἱ Φράγχοι τοῦ Γαλατᾶ λέγανε τοὺς Βυζαντινοὺς «τὸ μισάλληλον γένος» κῆμεῖς μὲ τὰ φερσίματά μας δείχνουμε πὼς συνεχίζουμε ἀφτὸ τὸ μῖσος ἀπὸ ἔλλειψη ἀνώτερης δυνάμεως, γιὰ τοὺς Βούργαρος, ποῖος Σέρβος, ποῖος Ρουμάνος, ποῖος Τουρκος τέλος πάντων θὰ εἶχε ἕναν καθηγητὴ σὰν τὸν Ψυχάρη σὲ δυὸ ἀνώτερες σχολές τοῦ Παρισιοῦ, νὰ διδάσκει τόσα χρόνια τὴ γλώσσα του καὶ δὲ θὰ περηφανεβούντανε γιὰφτὸν, καὶ μάλιστα σὰν ἀγαποῦσε τὸ Ἔθνος του ἔτσι ποῦ ἀγαποῦσε ὁ Ψυχάρης τὴν Ἑλλάδα μας. Ὡστόσο ἐμεῖς τότε βρίσαμε ἐπίσημα κι ἀνεπίσημα, ὅσο κἀνέαν ἄλλον. Τότε συκοφαντήσαμε πὼς εἶταν τάχα ἐχθρὸς τῆς πατρίδας μας, τὸν εἰλικρινή, τὸν τίμιο, τὸν ἀφιλόκερδο, τὸν καλὸ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τοῦ δὲν ἀκολουθοῦσε τὶς κουταμιές μας.

Τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη εἶναι προπάντων λογοτεχνικὸ ἔγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, δράματα, καὶ τὶ δὲν ἔγραψε; μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ὑψώσει τὸν πεζὸ μας τὸ λόγο ὁ ἀνώτερος ἀφτὸς ἄνθρωπος καὶ διαβάστηκε ἀπ' ἀφτοὺς ποῦ διαβάζουν, ὅσο κἀνένας ἄλλος. Ὡστόσο, ὅταν θέλουμε νὰ δείξουμε πὼς ἐμεῖς εἴμαστε ἀνώτεροι τάχα ἀπ' ἀφτὸν, δὲν ἀναγνωρίζουμε τὸ ἔργο του. Μὰ ποῦ θὰ εἶσουν ἐσύ, ὦ Ἑλληνόπουλο, ἂν δὲν ἤρχονταν πρὶν ἀπὸ σένα ὁ Ψυχάρης, κι ἂν δὲν ἀποτελεῖνε μὲ τὴν ἐπιστήμη του καὶ μὲ τὴν πολεμική του ὅλους τοὺς δασκαλικοὺς ἀφορισμοὺς, ποῦ βρίζανε τοῦ λαοῦ μας τὴ γλώσσα ὡς πρόστυχη κτλ., γιὰ τοῦ ἐτυχε τέλος νὰ μοιάζει μὲ τὴ γλώσσα τῶν προγόνων μας, ποῦ δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ μείνει σήμερα ἡ ἴδια κι ὅμως ἐμεῖς θέλαμε νὰ μείνει, καὶ μὴν μπορῶντας μὴτε νὰ τὴ μιλήσουμε, ὅπως τὴ μιλοῦσαν ἐκεῖνοι (ἀρχαία ἑλληνικὴ προφορά), μὴτε νὰ τὴ γράψουμε, κἀναμε τὴν καθαρέβουσα

ποῦ δὲν εἶναι βέβαια ἡ ἀρχαία ἑλληνική, μὰ ποῦ εἶναι ἑξίσου ἀκατανόητη ἀπὸ τὸ λαὸ μας. Τί νὰ τὰ πολυλογοῦμε; Ὁ Ψυχάρης εἶτανε μιὰ χάρη γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, μιὰ τύχη γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γραμμάτια, μιὰ δύναμη γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐπιστήμη, μιὰ ἀνωτερότητα γιὰ τὸν ἑλληνικὸ ἄνθρωπισμό. Μὰ κι ὁ ἴδιος εἶτανε τυχερὸς νὰ ζήσει τόσα χρόνια, νὰ καταβάλει μὲ τὴ δύναμή του καὶ μὲ τοὺς ἀποστόλους του ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἰδέας, ποῦ σήμερα δὲ γράφουνε

βέβαια σὰν ἀφτὸν, ὄχι γιὰ τοῦ ἔχουνε πεποιθήση πιά στὰ ἐπιχειρήματά τους, ἀλλὰ γιὰ τοῦ εἶναι ὄκνοι καὶ πολλοὶ ἀπ' ἀφτοὺς ἐγωϊστάδες καὶ μικροφιλόδοξοι ἀπὸ ἀμάθεια ἢ ἀπὸ ζούλια, γιὰ τοῦ δὲ λύσανε ἀφτοὶ πρωῦτερα τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα. Καὶ μετὰ τὸ θάνατό του οἱ περισσότεροι σῶπασαν ἢ ἔγραψαν ἀνοησίες, ποῦ τὶς διαβάζει καὶ γελᾷ ὅποιος ἔνοιωσε κατὰβαθα τὸν Ψυχάρη καὶ τὸ ἔργο του.

M ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ

(ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

«Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας» εἶναι ἀπὸ τὰ λυρικά συνθέματα τοῦ ἀλησμόνητου Ψυχάρη. Μιὰ λυρική πνοὴ συνεπαίρνει τὸ ἔργο ἀλάκερο, ἂν καὶ σὲ πολλὰ σημεία τοῦ ὁδημιουργὸς του δὲν ξεχνάει καὶ τὴ Γλωσσικὴ Ἰδέα καὶ τονίζει μερικὲς ἀπὸ τὶς γνωστὲς ἀρχὲς τῆς ζωῆς του καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του δουλειᾶς.

Τὸ ἔργο αὐτὸ πρέπει νὰ λογαριαστῆ γιὰ τελευταῖο λυρικὸ δημιούργημα τοῦ Ψυχάρη.

Εἶνε καὶ «Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας» ἕνα ἀπὸ τὰ ἔργα κείνα ποῦ ζώντας ὁ Ψυχάρης εἶχε τάξη πὼς θᾶδινε γιὰ δημοσίευσήν τὴν «Πρωτοπορία». Καί, σύμφωνα μὲ κείνη τὴν ὑπόσχεση, μᾶς τῶστελε γιὰ δημοσίευσήν τὴν ἡμέρα τοῦ Κα Εἰρήνῃ Ψυχάρη.

Ὡπως φαίνεται ἀπὸ τὶς χρονολογίαις ποῦχορν ἀπὸ πάνω τὰ 49 κομμάτια τοῦ ἔργου αὐτοῦ, «Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας», ἔχει γραφτῆ μέσα σὲ 15 μέρες, δηλαδὴ ἀπὸ τὶς 10 τοῦ Γιοῦνη 1927 ὡς τὶς 24 τοῦ ἴδιου μήνα.

Ἀλάκερο «Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας», ὅπως τὸ δημοσιεύουμε, εἶναι συνθεμένο ἀπὸ 5 σειρὲς πεζοτραγουδα. Κάθε σειρά ἔχει 10

κομμάτια καὶ μονάχα ἡ πρώτη ἔχει 9. Καὶ μάλιστα εἶναι περιέργου πὼς λείπει τὸ δέκατο τῆς πρώτης σειρᾶς, γιὰ τοῦ 10 θᾶχε κι' αὐτὴ. Αὐτὸ τὸ μολογᾷ ἢ σημειώση ποῦ βρίσκεται στὸ τέλος τῆς πρώτης σειρᾶς. Ἀπὸ τὴν ἴδια σημειώση φαίνεται πὼς λογάριζε ὁ Ψυχάρης νὰ γράψῃ 10 σειρὲς, ἐνῶ εἶναι φανερὸ πὼς τὸ ἔργο τελειώνει μὲ τὶς 5, ποῦ δημοσιεύουμε.

Ὁ τίτλος τοῦ ἔργου αὐτοῦ στὴν ἀρχὴ φαίνεται πὼς ἦταν «Τραγοῦδια τῆς Μυρριάννας καὶ τῆς Μυριάνθης», ὅπως φαίνεται στὴ σημειώση ποῦ ἀναφέραμε. Ἐπειτα γίνηκε «Τὰ τραγοῦδια τῆς Μαργαρίτας» καὶ στὸ τέλος ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ «Τὸ στεφάνι τῆς Μαργαρίτας», ὅπως μᾶς τὸ ἀγγείλει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ψυχάρης πολλές φορές.

Πρέπει ἀκόμα νὰ σημειώσωμε πὼς σὲ καθένα ἀπὸ τὰ 49 κομμάτια τοῦ ἔργου στὸ ἀντίγραφο ποῦ λάβαμε (πιστὸ ἀντίγραφο τοῦ πρωτότυπου) ἦταν σημειωμένη κ' ἡ ὑπογραφή «ΨΥΧΑΡΗΣ». Μὰ μεῖς ἀφίσαμε τὴν ὑπογραφή μονάχα μιὰ φορὰ, στὸ τέλος τοῦ ἔργου.

H «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

Σαββάτο, 11 τοῦ Γιοῦνη 1927, ἡ ὥρα ἐξήμισι τὸ πρωῖ.

Α'.

Ο ΚΑΝΟΝΑΣ

Λένε πὼς εἶσαι ὠραία. Ἐμένα τί με νοιάζει; Λένε πὼς τὸ πνεῦμα σου ἀποφαίνεται ὡς καὶ στὴς μυτίστας σου τὴν ἄκρη. Λένε πὼς τὰ μάτια σου βγάζουνε φλόγες καὶ πὼς κινδυνεύουνε πρῶτα πρῶτα νὰ

καοῦνε τὰ ρόδα ποῦ ξανοίγουνε στὰ μάγουλά σου τὰπαλά. Λένε πὼς τὸ στόμα σου εἶναι μικρὸ καὶ πὼς ἡ καρδιά σου εἶναι μεγάλη.

Ἐμένα τί με νοιάζει γιὰ μύτη, γιὰ μάτια, γιὰ φλόγες, γιὰ μάγουλα καὶ ρόδα, γιὰ στόμα καὶ γιὰ καρδιά;

Ἐγὼ σ' ἕνα μονάχα προσέχω, πὼς γράφεις. Βάζεις ἢ δὲ βάζεις ν καὶ δ πλάι

πλάϊ; βάζεις πλάϊ πλάϊ π και τ ή δέ βάζεις; μ' ένα λόγο, ακολουθῆς, ναι ή όχι, την ΚΑΝΟΝΑ; τὸν κανόνα τὸν ἀπόλυτο.

*
"Αν τὸν ἀκολουθῆς, εἶσαι ὠραία. Τότες ἔχεις τὸ ρυθμὸ. Κέρδιες τότες τὴν ἁρμονία. Ἡ ὁμορφιά σου, χρυσό μου, ἔκαμε ψυχή.

Σαββάτο, 11 τοῦ Γιούνη 1927,
ή ὠρα ἐφτά και σαράντα πέντε τὸ πρωῖ.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΛΑΤΑΝΟΥ

Εἴτανε μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ ἕνας πλάτανος. Εἴτανε γέρος πολλὸ γέρος ὁ κακόμοιρος. Εἶχανε κι' ὄλας ἀναγκαστῆ νὰ τοῦ κόψουνε μὲ τὸ τσεκούρι ἕνα μεγάλο μεγάλο του κλαρί. Ἐβλεπες πιά νὰ γέρνη και ή κορφὴ του, ἐπειδὴ σὰν και μᾶς τὰ δέντρα ἔχουνε ζωὴ, λοιπὸν ἔχουνε και θάνατο. Κόντεβε ὁ πλάτανός μας νὰ πεθάνη.

Τότες, ἀφρόντιστα, λωλά και μυριοδάτα, νὰ σου ἕνα ρόδο θεόμορφο και σπλαχνικὸ πὸν ἀνερβαίνει ἄξαφνα στοῦ γεροπλάτανου τὸν κορμὸ. Σειοῦνται τὰ φύλλα, τὸ ἕνα χαδέβει τᾶλλο, και τὶ θαρρεῖτε; βγαίνει μιὰ φωνή, γλυκεία φωνή και πονεμένη. Ἀρχίζει ὁ Πλάτανος νὰ τραγουδά.

Και ἄκουσα νὰ μοῦ λένε πὸς εἴτανε παραραχτικὰ τὰ στερνά του τὰ τραγουδία.

Σαββάτο, 11 τοῦ Γιούνη 1927,
ή ὠρα ὀχτώμισι τὸ πρωῖ.

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ ΤΟΥ ΧΕΡΙΟΥ

Εἴσουνε συγκινημένη τὴ μέρα ἐκείνη. Ἀρχίζανε οἱ διακοπές. Τελειώνανε τὰ μαθήματα, μᾶζι και τὰ μαθήματά μας τῆς δευτέρας πὸν τᾶκανα πίτηδες γιὰ σένα και ὅπου, μόνου μας οἱ δύο, ξηγουσαμε τὸ θεῖο τὸν ποιητῆ, τὸ Σοφοκλῆ μου.

Ἐσύ, μιτσοῦ μου, εἶχες μάθει γαλλικά, τὴ γαλλικὴ τὴ φιλολογία, τᾶγγλικά, τὰ γερμανικά μὲ σωρὸ σωρὸ ἄλλα πράματα. Μόναχα τὴν ἀρχαία μας τὴ γλώσσα και τὴ σημερνή μας δὲν εἶχες μάθει.

Τὸ κατάλαβες πὸς κάτι σοῦ ἔλειπε και μοῦ τὸ εἶπες. Βάλθηκα τότες νὰ σοῦ παραδώσω και τὶς δύο. Μὲ τὸ Σοφοκλῆ μας παίρναμε τὸ κείμενο λέξη γιὰ λέξη και

ἀκολουθούσαμε τὰ ἱστορικά της ἀπὸ τὰ ὀγύγια τὰ χρόνια ἴσια μὲ τὰ δικά μας.

Στὸ μεταξὶ μᾶς συνεπαίρνανε, μᾶς ἀνερβάζανε στὰ ὑψη τοῦρανοῦ, μᾶς ἀνάβανε τὸ νοῦ, μᾶς λιώνανε τὴν καρδιά μὲ τὴν ὁμορφιά τους οἱ στίχοι ὅπου ὁ Σοφοκλῆς, στοὺς χορούς του, τραγουδᾶ τὴ Δικαιοσύνη, τὴν πίστη του στὸν αἰῶνιο κύκλο τοῦ Δία.

Οἱ χοροὶ τοῦ Σοφοκλῆ! Σὰ δυσκολούτικοι, τὶ λές; Στὴν ἀρχὴ πελάγωνες, μικρή μου. Σὲ κοίταξα μ' ἕνα χαμόγελο πονηρὸ, σοῦ ἔδινα ὅμως τὸ χέρι και νὰ σου ἄξαφνα πὸν ξέθαφρα κολυμποῦσες στὰ νερά τᾶθνήματα.

Γύρνεβες τώρα κίτι νὰ μοῦ κάμης γιὰ νὰ μοῦ δεῖξης κάποια βνωμοσύνη, ἐνῶ βνωμοσύνη σοῦ χρωστοῦσα ἐγώ, πὸν μοῦ δόθηχε νὰ φωτίσω τὸ νεαρό σου τὸ μυαλό.

Τότες μοῦ πήρες τὸ χέρι και μοῦ τὸ φίλησες.

Τὸ φίλι σου ἐκείνο Μαρία, πῆγε μέσα μου και στᾶλήθεια μοῦ χάδεψε τὴν ψυχή.

Παρασκεπὴ, δέκα τοῦ Γιούνη 1927.

ΤΟ ΦΙΛΙ ΤΟΥ ΜΙΣΕΜΟΥ

*
Ἐφεβγες και ἦρθες νὰ μὲ βρῆς. Εἴμουνε χαρούμενος και λυπημένος. Ἐπιασα τὸ κεφάλάκι σου και σὲ φίλησα στὸ μέτωπο. Συγκινήθηκες, γιὰ τὸν ἄνωσες ἀμέσως πὸς δὲ φιλοῦσα τοῦ δέρμα σου τὸ χνοῦδι σοῦ φιλοῦσα τὸ μυαλό.

Ἐσένα σ' ἔχω ξεχωρισμένη μέσα σὲ ὄλες και μέσα σὲ ὄλους. Στὸ μέτωπό σου γραμμένο διάβασα τὸμορφότερο τὸ χάρισμα τοῦρανοῦ, τὴ λατρεία τῆς Μούσας. Ἡ πίστη μου σὲ σένα μεγάλη μεγάλη μιὰ μέρα θὰ μᾶς φανῆς και Σὺ. Τὶ ἄλλο θέλουνε οἱ δύο μας, παρὰ τᾶγια τὰ γράμματα; Ἡ Ἑλλάδα ἔζησε και θὰ ζήσει γιὰ τὴν Ἰδέα.

Σὰ γυρίσης, Μαρία, θὰ εἶμαι ἄραγες ἀκόμη στὸν κόσμῳ; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸ πῆ; Ἄ δὲν εἶμαι, νὰ θυμάσαι τὸ γέρο σου τὸ δάσκαλο, νὰ θυμάσαι τὸ φίλι τοῦ μισεμοῦ, πὸν τὸ μυαλό σου ζητοῦσε, γιὰ νὰ σμιζοῦνε ἠ ποιήσή σου μὲ τὴν ποιήσή μου, σ' ἐκεῖ τὸ φίλι.

Σαββάτο, 11 τοῦ Γιούνη 1927,
τρεις ἡμισὶ τᾶτόγεμα

ΜΥΡΡΙΑΝΑ ΚΑΙ ΜΥΡΙΑΝΘ

Στὴν ἡλιολουσμένη μου τὴ Χιὸ, θὰ κατεβῆς, Μαρία, μιὰ μέρα, νὰ φωτίσης τὸ μνήμα μου μὲ τὶς ἀχτίδες σου τὶς καλές.

Θὰ σταθῆς στὴν κολόνα μου δίπλα και θὰ πῆς

—»Ἐρχομαι ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Μυρριάνας. Ἀγιάσε πιά τώρα και περιφέρεται στοὺς παράδεισους τοὺς ποιητικὸς πὸν εἶναι οἱ ἀμάραντοι. Μὲ φώναξε και πετάχτηκα νὰ μάθω τὶ θέλει.—» Ὁ ποιητῆς μου, ἀρχισε ἠ Μυρριάνα, εἶναι δυστυχισμένος. Τὸ ξέρω. Μπορεῖ και νὰ κλαίῃ ἀπελπισμένος. Ἀπελπίζεται κανεὶς ὅταν εἶναι πεθαμμένος. Ἴσως, λέτε, νὰ μὴν ἀνταμωθοῦμε ποτές μας. Ἴσως νὰ σταθῆχε ὁ χωρισμός μας αἰῶνιος. Ἀχ! και τὶ πειράζει; Φτάνει νὰ πιστεύουμε στὴν Ἰδέα και νὰ μὴν πεθαίνῃ ἀφτῆ. Ὅσο ζοῦσα τὴν ἀντιπροσώπεβα, τὴν ἀποσάρκωνα ἐγώ. Πῆγαινε, Μυρριάνθη, στὸ μνήμα του νὰ τοῦ μιλήσης, νὰ πειστῆ πὸς πάντα μιὰ κόρη ζωντανή, μιὰ κόρη ἀπὸ μᾶς, θὰ βρεθῆ πὸν νὰ πάῃ νὰ τοῦ φέρῃ τὸ προσκῆνυμα τῆς Μούσας.—» Ἀφοῦ τὸ πρόσταξε μιὰ Μυρριάνα, ἦρθα νὰ συνεχίσω τὸ ἔργο τὸ ἑλληνικὸ τοῦ ποιητῆ μας. Ἡρθα νὰ σᾶς τὸ βεβαιώσω πὸς στὰ περίγυρα μιᾶς Ἰδέας, δὲ χάνεται ἠ Ἀλήθεια και πάντα της ἔχει τὰ χρώματά της τᾶνοιχτά».

Γιὰ σου, Μαρία, λουλούδι μου ἀγαπημένο, χαῖρε, Μαρία παρθένα, πὸν πρόβαλες ἴσια μὲ δῶ, γιὰ νὰ μυρίσω και στὸν τάφο μου ἀκόμη, τὸ μοναδικὸ σοῦ τὸ ἄρωμα.

Δεφτέρα, 13 τοῦ Γιούνη 1927,
ή ὠρα ἐφτάμισι τὸ πρωῖ.

ΣΤΑ ΗΛΥΣΙΑ

Εἴμουνε στὸν Ἀδη. Ἐνα ρόδινο φῶς μισοσκοτεινιασμένο ξαπλωνότανε πέρα πέρα στοὺς κάμπους τοὺς Ἠλύσιους. Ὅτι πὸν μὲ εἶχε κατεβάσει ὁ Ἐρμῆς. Ἀρχίζα νὰ κουβεντιάζω μὲ τοὺς διάφορους Ὀμηρους, ὅταν ἄξαφνα βλέπω ἕνα ἦσυχον ἄσπερον, δεξιὰ κι' ἀριστερὰ κι' ἀπὸ τὸ βάθος τῆς

σκηνῆς, νὰ προβέλῃ ἀγάλια ἀγάλια πρὸς ἕμένα.

Εἴτανε οἱ Ἀγαπημένες μου, πὸν ποιὲς πεθαμμένες, ποιὲς ἀκόμη ζωντανές, ἐρχόντανε γιὰ τὸ στερνὸ τᾶποχαϊρέτισμα.

Πρώτη πρώτη ζύγωσε ἠ Μυρριάνα, μὲ τὸ ἀθάνατό της τὸ πικρόκλαδο στὸ χέρι, μὲ τὴν ἄσπρη στὸ στήθος της τὴ λαβωματιά. Σίμωσε και μοῦ φίλησε τὸ στόμα, ἐπειδὴ ἐκείνη ὅπου ἔφεβγα και δὲν ἐμελλε ἄχ! νὰ ξανανταμωθοῦμε.

Ἐστερις ἦρθε μιὰ γλυκεία χωριατοπούλα πὸν χύθηχε στὰ πόδια μου κ' ἔμεινε κεῖ, σὰν τὸ σκυλλί τὸ πιστό λές και πρόσμενε τὶ θὰ τῆς προστάξω.

Ἡρθε μιὰ τρίτη πὸν τὸ χέρι της βαστοῦσε μὲ καμάρι ἕνα πικρὸ φύλλο δάφνης, ὅπου εἴτανε χαραγμένο ἕνα ποίημα παλαικὸ ξεφρενιασμένης ἀγάτης ἀπελπισμένης.

Ἡρθε και ἠ Φλόρα κρατώντας στὴν ἀγκαλιά της ἕνα μωρὸ σκοτωμένο πὸν τὸ φιλοῦσε ἀκόμη, ψιθυρίζοντας.—«Πὸς σοῦ ἔμοιαζε!»

Ἡρθε και κείνη πὸν βαστοῦσε μὲ τὸ ἕνα της τὸ χέρι τὸ ἔργο πὸν τῆς ἀφιέρωσα πεθαίνοντας βαστούσε στὸ ἄλλο τὸ χέρι ἕνα ὀδο, τὸ ὀδο τῆς ψυχῆς της πὸν μοῦ τὴν εἶχε δώσει ὄλη κι ὄλη. Δὲ μὲ ἔχασε καμιὰ, οὔτε ἠ Ἀμαλία, ἠ παιδιακῆσια μου ἠ ἀγάπη, μὲ τὰ ξανθά της τὰ μαλλία. Καμμιά δὲ μὲ ἔχασε και μὲ τὴ σειρά της ἔκανε τὰ κινήματα ἠ καθεμιά, ἠ μοῦ πρόσφερε κανένα χάρισμα χαρακτηριστικὸ τῆς ἀγάτης μας.

Εἴτανε ὁμως πολλές, πάρα πολλές. Καὶ τελειωμὸ δὲν εἶχε τὸ πανηγύρι. Τότες ζύγωσες, χρυσό μου, ἐσὺ και κάπως θυμωμένη μοῦ φίλησες τὰ δύο μου τὰ μάτια.

Τὸ φίλι σου μοῦ τὰ κρατοῦσε κλειστὰ και μοῦ ἔλεγε τὸ φίλι σου

—«Φτάνει σου. Δὲ θέλω πιά νὰ δῆς καμιὰν ἄλλη».

Τρίτη, 14 τοῦ Γιούνη 1927,
ή ὠρα ἐφτά τὸ πρωῖ.

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΚΟΥΒΕΝΤΑ

Φοβῆσου, σὰ θέλεις, τὴν ἀγάπη. Μὴ φοβᾶσαι, γιὰ τὴν ἀγάπη νὰ μιλάς.

Τὸ σημεῖο τοῦ πιὸ φίνου πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ἀπειρη κουβέντα, γιὰ τὴν ἀγάπη. Μαζί, μετὰ τὴν κουβέντα καὶ τῆς ἀγάπης ἡ ἔννοια, καὶ τὸ νόημα τῆς.

Κοίταξε τοὺς Ἀττικούς στὴ χροσὴ τους τὴν ἐποχὴ. Πλάτονας, Σωκράτης, Ἐβριπίδης, Σοφοκλῆς, Ξενοφώντας, ἄλλο δὲν ξέρουνε παρὰ ψυχανάλυση, παρὰ φυσιανάλυση τῆς ἀγάπης. Κοίταξε πάλε τὸν Ὀμηρο. Μῆτε λέξη. Ἀκόμη καὶ σὰ λένε οἱ γέροι γιὰ τὴν Ἑλένη πὼς ἄξιζε πολέμους τέτοια γυναῖκα, γιὰ τὴν ὁμορφιά τῆς τὸ λένε. Ἀκόμη κι ὅταν ἀποχαιρετιοῦνται ὁ Ἐκτορας καὶ ἡ Ἄντρομάχη, τὴν ἀγάπη τους δὲ συλλογιοῦνται, συλλογιοῦνται τὴν τύχη τὴ μάβρη τῆς χήρας, σὰ σκοτωθῆ ὁ ἄντρας.

Καὶ κοίταξε τίς πιὸ φιλόφιλες περιγραφὲς τῆς ἀγάπης στὸν καιρὸ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ δεκάτου τετάρτου τῆς Γαλλίας. Ἐνῶ ἑκατὸ χρόνια πρίν, ἕνας Μονταίνιαν ἀφιέρωνε ἀλάκερο κεφάλαιο στὴ φιλία, δὲν ἀφιέρωνε σελίδα στὴν ἀγάπη ἔνῳ ἕνας γίγαντας σὰν τὸ Ραμτελαί μοιάζει σὰ νὰ μὴν τὸ υποψιάζεται πὼς ὑπάρχει ἀγάπη στὸν κόσμῳ ἔνῳ μονάχα οἱ ποιητὲς ἀναστενάζουνε γιὰ τὴν ἀγάπη τους, χωρὶς νὰ μάθουμε τί χρώμα εἶχανε τὰ μάτια τῆς ἢ τὰ μαλλιά τῆς στὸν αἰῶνα τὸ μορφωμένο τοῦ Λουδοβίκου, νὰ σου ρητορική, νὰ σου ἀλάκερα βιβλία με θέμα τὴν ἀγάπη.

Καθὼς τὰ θροώπινα ὅλα, ἔτσι κ' ἡ ἀγάπη ἔχει τὸ ἄυλο, ἔχει καὶ τὸ ὕλικό τῆς τὸ στοιχεῖο. Βλέπει μονάχα τὴν ὕλη, ὁ ἀπολίτιστος, ντροπέεται καὶ σωπαίνει ὁ πολιτισμένος βλέπει καὶ ἄυλο, παίρνει θάρρος καὶ πιάνει τίς κουβέντες.

Δὲ σοῦ λέω, φοβερὰ καὶ τὰ δυὸ τὰ στοιχεῖα θεῖα καὶ τὰ δυὸ τους.

Νὰ φοβᾶσαι τὸ λοιπὸν τὴν ἀγάπη, νὰ τὴ φοβᾶσαι—ἢ νὰ τὴν ποιδᾶς.

*

Τρίτη, 14 τοῦ Γιούνη 1927,
ἡ ὥρα τρεῖς τὰ μεσάνυχτα.

ΤΟ ΚΡΑΣΙ ΜΟΥ

Νά σου ἄξαφνα πού στὰ γεράματά μου
κοιτάντησα κρασοπατέρας. Πιάνω ἕνα βι-

βλίο νὰ διαβάσω καὶ γλήγορα τ' ἀφίνω.
Ἐνα ποτηράκι ἀκόμη, λέω, κ' ἔπειτα πάλλ
διάβασμα.

Κάθουμαι στὸ γραφεῖο μου καὶ βυθίζουμαι στὸ ἔργο τὸ μεγάλο, στὴν καινούργια τὴ Γραμματική! Τὴν ἀφίνω. Ἐνα ποτηράκι, ἀκόμη, λέω, καὶ ξακολουθοῦμε.

Πέφτω λιγάκι νάναπαφτώ. Τίποτα! Ἐνα ποτηράκι ἀκόμη, λέω, κι ἀναπαύουμαι κατόπι.

Στὴ μέση τῆς νύχτας ξυπνῶ. Ἐνα ποτηράκι ἀκόμη, λέω, κ' ἔχουμε ὥρα γιὰ ὕπνο. Ἐτσι, μέρα νύχτα, κάθουμαι καὶ σοῦ καταστρώνω τὰ τραγουδάκια μου αὐτά.

Γιατί, παρακαλῶ;

Γιατί τὸ κρασί μου εἶσαι Σὺ καὶ κάθε σου σταλιά γίνεται τραγοῦδι.

*

Πέμπτη, 16 τοῦ Γιούνη, 1927,
ἡ ὥρα ἑπτὰ-ἐντεκάμισι τὸ πρωῖ.

ΡΩΜΙΟΣ

Δὲν ξαίρω ἂν τὸ παρατήρησες ποτέ σου.
Ὁ Ρωμιὸς πιὸ εὐκόλα θὰ σοῦ ζητήσῃ
χίλια φράγκα παρὰ πού θὰ τὰ δεχτῆ ἂν
τοῦ δώσης.

Γιατί αὐτό;

Γιατί ἔχει φιλότιμο.

Σὰν τοῦ τὰ δώσης, δὲν ἐνεργᾷ ἐνεργᾶς
ἐσύ. Σὰ ζητᾷ, πάβει νὰ εἶναι πρόσωπο
παθητικό, ἐνεργᾷ ὁ ἴδιος.

Εἶμαι Ρωμιὸς καὶ γὼ ἀπὸ τοὺς πιὸ πα-
ράξενους.

Νὰ μοῦ ἔδινες, ἄχ! δὲ λέω τὴν καρδού-
λα σου, παρὰ μονάχα ἕνα τῆς χτύπημα, δὲ
θὰ ἤθελα νὰ τὸ πάρω.

Ἄκουσε τώρα καὶ τὸ νοστιμώτερο.

Τὸ καρδιοχτύπι σου, ἐσένα, σοῦ τὸ ζητῶ,
σοῦ τὸ ζητιανεύω, σοῦ τὸ ἱκετεύω, βέβαια
ὄχι γιὰ μένα τὸ φτωχό, παρὰ γιὰ τὴν Ἰδέα.

Σημείωση. Μετὰ τὸ τραγοῦδι αὐτὸ πού εἶναι
τὸ δέκατο τῆς σειρᾶς, τελειώνει καὶ ἡ πρώτη
μας ἡ δεκάδα. Λογαριάζω πὼς ὅλες μαζί θὰ
γίνουνε δέκα, μετὰ τὸν τίτλο Τραγοῦδια τῆς Μυρ-
ριάνας καὶ τῆς Μυριάνης. Μετὰ τὸ ἑκατοστὸ
βγαίνεις πιά ποιήτρα.

*

Παρασκευῆ, δεκαπτά τοῦ Γιούνη 1927,
ἡ ὥρα ἑφτάμισι τὸ πρωῖ.

Β'. ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΕΚΑΔΑ

1. ΤΡΟΜΑΡΑ

Ὅτι πού μ' ἄφησες, νὰ σου πού ἔρχεται
τὸ ἐγγονάκι μου νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ κ'
αὐτό. Εἶναι δεκατριῶ χρονῶ παιδάκι, χα-
ριτωμένο, ἔβρωστο καὶ τρυφερό. Πάει νὰ
περάσῃ ἕξι μῆνες στὴν Ἀμερικὴ νὰ δῆ
τὸν μπαμπᾶ του. Τὸ ρωτῶ ἂν εἶναι χα-
ρούμενο. Βέβαια, μοῦ λέει χαίρεται πού
μετὰ τὴ μητέρα μαζί θὰ βαστάξουνε συντρο-
φιά στὸν πατέρα πού εἶναι μόνος ἐκεῖ
κάτω κι ἀγωνίζεται. Χαίρεται καὶ γιὰ τὸ-
μορφο τὸ ταξίδι. Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά
πάλε, εἶναι, λέει, σεκλετισμένος πού ἀφί-
νει τὰ δέξεραι καὶ τὸ σπίτι καὶ τὸ σχολεῖο.
Καὶ μετὰ κοιτάζει πονεμένα μετὰ τὰ ματάκια
του τὰ γλυκά. Τραβᾷ πρὸς τὴν πόρτα καὶ
γυρίζει πίσω νὰ με φιλήσῃ ἄλλη μιὰ. Σὰ
νὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ πάη ὄξω. Στὸ
τέλος, ἐνῶ βγαίνει ἀπὸ τὸ γραφεῖο, μοῦ
ρίχνει μιὰ ματιὰ τόσο θλιμμένη, τόσο τρα-
γική, πού τὰ χάνω καὶ θαρρῶ σὰ νὰ μοῦ
μηνᾷ τὸ παιδί, πὼς τοῦ κάκον, πὼς πίσω
δὲ θὰ γυρίσῃ, πὼς εἶναι ἡ στερενὴ φορὰ
ὅπου με βλέπει...

Ζαλίζουμαι. Ἄγρια τρομάρα μοῦ πα-
γώνει τὰ σπλάχνα.

Μαρία, Μαρία, Μαρία, ἐκεῖ πού πᾶς,
κοίταξε μὴν πάθης τίποτα καὶ πεθαίνω.

*

Παρασκευῆ, δεκαπτά τοῦ Γιούνη 1927,
ἡ ὥρα ἑφτάμισι τὸ πρωῖ.

2. Ο ΟΥΡΑΝΟΣ

Ἐλα, ἔλα, μὴ φοβᾶσαι. Μήπως δὲν εἶ-
μαι πατέρας σου, ἀδερφὸς σου, μήπως φί-
λος σου δὲν εἶμαι; Θέλω νὰ πλώσω τὰ δυὸ
μου χέρια νεντωμένα, πού θὰ σὲ βαστοῦνε
στὸ στήθος μου ἀκκουμπισμένη. Θέλω νὰ
σὲ πάω ἀπάνω ἀπάνω ἴσια μετὰ τὰ στέρια.

Ἐπειτα σὲ κατεβάζω λιγάκι καὶ σὲ πη-
γαίνω νὰ καθήσουμε στὸν Ὀλυμπο ἀψηλὰ
μετὰ τοὺς ἀρχαίους μας τοὺς Θεοὺς, νὰ κά-
μουμε χωριὸ μαζί τους, πού εἶναι παλιές
μας γγωριμίες. Ξέθαρα νὰ τοὺς μιλάς.

Νὰ μὴν τρέμης. Ἐσύ, χροσὸ μου, ἔχεις
μέσα σου τὰ χαρίσματα τοῦρανοῦ, μόνον
πού εἶσαι δειλούτσικη δειλὴ καὶ μετὰ τὴ
δειλία σου συχνὰ τυχαίνει νὰ κἀνης καὶ νὰ
λὲς τὸ ἐναντίο ἀπὸ κείνα πού σκοπέβεις
νὰ κἀμης καὶ νὰ πῆς.

Κουράγιο νᾶχης κι ὅλα θὰ σοῦ γίνουνε
περβόλι. Θὰ λύσω τοὺς κόμπους πού σ'
ἔχουνε σὰ δεμένη. Φτερὰ νὰ βγάλῃς, γιὰτὶ
σὲ θέλω μεγάλη. Νὰ πετᾶς. Ἀνέβα μαζί
μου, ἀνέβα τὸ πέταμα, ἐγὼ σοῦ τὸ μα-
θαίνω. Ἐσύ μοῦ μαθαίνεις τὸν οὐρανό.

*

Παρασκευῆ, δεκαπτά τοῦ Γιούνη 1927,
ἡ ὥρα ἑπτὰ καὶ σαράντα τὸ πρωῖ.

3. ΤΟ ΔΑΚΡΙ

Μόνος εἶμαι καὶ σὲ συλλογιοῦμαι. Μό-
νος! Οἱ δικοί μας—τοὺς ξαίρεις δά!—με ξα-
πολνοῦνε. Με ξαπολνοῦνε οἱ φίλοι μου καὶ
δῶ. Τώρα νὰ πού καὶ σὺ θὰ με παραιτή-
σης Ἄντιό σου, πουλί μου. Ἐνα δάκρι
ἀπὸ τὰ μάτια μου στάζει. Στάζει καὶ πέφ-
τει στὸ χέρι σου ἀπάνω. Ἐπεσε τὸ δάκρι
ὅταν εἶσουνε πιά φεβγάτη. Ὅταν ξανα-
ῆρθα τὴν Ἀβροϊανή, μιὰ μέρα προτοῦ σὲ
χάσῃ τὸ Παρίσι, δὲν ἔσταξες, δὲν ἔπεσε τὸ
δάκρι. Τὸ πνίξαι, μήπως καὶ λυπηθῆς... Μπο-
ρεῖ καὶ νὰ μὴν τόλμησε τὸ δάκρι.

*

Παρασκευῆ, δεκαπτά τοῦ Γιούνη 1927,
ἡ ὥρα ἑπτὰ καὶ πενήντα τὸ πρωῖ.

4. ΤΟ ΧΕΡΙ

Ἄφτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ χέρι, τὰ δάχτυλα
λοιπὸν εἶναι ἀφτὰ πού θὰ ἐργαστοῦνε γιὰ
τὴν Ἑλλάδα, πού θὰ παλέψουνε γιὰ τὴν
Ἰδέα. Μετὰ τὰ δάχτυλά μου τὰ χοντρά τὰ
κρατῶ τὰ δικὰ σου, τὰ χαδέβω, τὰ περνώ
ἕνα ἕνα, τὰ διαβάζω τὰ δάχτυλά σου τὰ
φίνα καὶ τὰ ὄραϊα. Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ
βλέπω ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ δέμα τους. Ξα-
νοίγω τίς φλέβες σου, τὸ αἷμα τὸ γενναῖο
πού μέσα τους πάει κ' ἔρχεται. Βαρκοῦλες
ἀρμενίζουνε καὶ καραβάκια μετὰ σπᾶρα τους
τὰ πανιά. Τρέχουνε βαποράκια. Τί ζωὴ καὶ
τί κίνησι! Κάθε βαρκοῦλα, κάθε καραβάκι,
κάθε βαποράκι ἔχει τοὺς διαβάτες του. Ὁ

κάθε διαβάτης—άντρας, γυναίκα, παιδί— γίνεται πρόσωπο, γίνεται ψυχή. Πρόσωπα και ψυχές γίνονται δράμα, γίνονται μεστό έργο που θα πλουτίσει την Πατρίδα. Και τότες άχ! πιάνω τὰ δάχτυλά σου και τὰ φιλά, με σέβας, με λατρεία.

*

Παρασκευή, δεκαπτά του Γιούνη 1927,
ή ώρα έφτά και πενήντα πέντε το πρωί.

5. Η ΝΥΧΤΑ

Πλάκωσε ή νύχτα. Πλάκωσε μαζί της ό φόβος. Η καρδιά μου άνω κάτω. Η νύχτα είναι ή μάνα ή κακή άφίνει το παιδί μοναχό του.

Πάνε κ' έρχονται οί λογισμοί. Σκοτάδι και φώς. Γύρω γύρω μου σκοτάδι. Ένα φώς κάτω κάτω στα ουρανοθέμελα, ένα φώς που μόλις χαράζει κι άμέσως το σκοτάδι με ζώνει. Πλάκωσε ή νύχτα. Μαζί της πλάκωσε ό φόβος.

Φέξε μου, Μαρία, φέξε.

*

Παρασκευή, δεκαπτά του Γιούνη 1927,
ή ώρα πέντε και είκοσι τάτογεμα.

6. ΜΑΘΗΤΡΑ

Με τη φωνή σου εκείνη που έχει συνάμα κάτι γλυκό και σταθερό—φωνή παιδιού σε γυναίκας στόμα—μου είπες με μιá θεία μετριοφροσύνη, μου είπες ταπεινά:

— «Έγώ είμαι μαθήτρα και τίποτε άλλο δέν είμαι».

Μου θυμίζεις δύο στίχους του ξεχασμένου του ποιητή, του Sainte-Beuve.

Sais-tu ce que tu veux,
Belle Ignorante, aux blonds cheveux,
[au cou de neige...]

μόνο που είσαι μελαχρινή.

Τί λες για μαθήτρα που σου αρραδιάζει πεζά τραγούδια, επειδή ποιός θα το πιστέψει πως είναι δικά μου.

Βέβαια έγω μπορώ να σου διδάξω γλώσσα και ζωή, και τέχνη άκόμη. Έσένα όμως έγω κάτι σου χρωστώ πιο μεγάλο.

Στά χρόνια μου στερνά, την ώρα όπου το κεφάλι μου γέρνει προς τον τάφο μαρμαμένο, ήρθες και με φώτισες με την έλπίδα, μου χάρισες την πίστη.

*

Παρασκευή, δεκαπτά του Γιούνη 1927,
ή ώρα πεντέμισι τάτογεμα.

7. Ο ΘΡΟΝΟΣ

Άς σου πώ πιά και γώ το αιώνιο το τραγούδι που ψάλανε οί ποιητάδες όλοι στην καλή τους. Πρώτη φορά ίσως ρωμαίικα θάντηχσήση το τραγούδι.

Σα γεράσης, μικρούλα, σα γίνης σαν και μένα, μα και προτίτερα, νομίζω, δε θα σε βλέπουνε οί φίλοι σου καθισμένη όπως οί άλλες γυναίκες σ' έναν καναπέ, σε μιá καρέκλα ή σ' ένα σκαμνί. Θα σε βλέπουνε θρονιασμένη και θα λένε:

— «Φτωχός εΐτανε ό ποιητής που της έφτειασε τέτοιο θρόνο. Μήτε μαργαριτάρια μήτε διαμάντια μήτε σμαράγδια είχε να στολίση το θρόνο της. Μήτε είναι ό θρόνος από ξύλο σκαλιστό. Είναι θρόνος άυλος και μωμένος από ψυχή, από νοῦ κι από τραγούδια. Τόσο μονάχα είχε να δώση και τώδωσε μόλη του την καρδιά».

Πάρτο, Μαρία, θάμα μου εἶναι ζωντανό, κι αν το κατώρθωσα να σου χαρίσω λίγη άθανασία, δέξου τήνε με φιλόστεργο μάτι άφτό είναι το μόνο που γυρέβω από Σένα.

*

Σαββάτο, δεκοχτώ του Γιούνη 1927,
ή ώρα δωδεκάμισι τά μεσάνυχτα.

8. ΤΑ ΡΟΔΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Κι άφου—έτσι λέει ό παλιός ό ποιητής—άφου σε άθανάτισα, καλή μου, έλα να χαρούμε μαζί την αγάπη, έλα να κόψουμε μαζί τὰ ρόδα της ζωής.

Έγώ με σένα δέν κρατώ τέτοιους λογαριασμούς. Τὰ λόγια σου νάκούω, το νοῦ σου να καλλιεργώ, άπάνω μου να στάζει της καλοσύνης σου μιá στάλα, έγω άλλο δε γυρέβω.

Δε γυρέβω, ρόδα να κόψω. Μου φτάνει για να λιώσω, του ρόδου ή μυρωδιά.

Σαββάτο, δεκοχτώ του Γιούνη 1927,
ή ώρα μιá τά μεσάνυχτα.

9. ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ

Τὰ τραγούδια μου είναι γλυκά, επειδή γλυκεία είναι ή καρδιά μου. Και της καρδιάς μου ή γλυκα μου έρχεται από το χαμόγελό σου το γλυκό.

Δε σημαίνει άφτό πως είμαστε όλο ζάχαρι και μέλι συζητούμε, φιλονικούμε. Σαν τὰ πουλάκια που πετοῦνε από το ένα στάλλο το κλαρί, πάνε κ' έρχονται άναμεταξί μας ειδών ειδών λογιμοί. Σήμερις άξαφνα θα βολεφτή μιá μου γνώμη στο πούπουλο της φωλιάς της δικής σου. Άβριο μπορεί εἶναι να ξαποστάσης στη δική μου τη φωλιά.

Μα δέν είναι, πές μου, γλυκα και τούτο; Μεγαλύτερο μεθήσι δέν ξαίρω από το να σμίγουμε άντάμα δύο ιδέες, φιλικά, τερπνά, ήδονικά.

*

Σαββάτο, δεκοχτώ του Γιούνη 1927,
ή ώρα δύομισι τά μεσάνυχτα.

10. ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ

Τὰ μάτια σου τάγαπώ και τὰ φοβοῦμαι. Τὰ φοβοῦμαι, γιατί θα διούνε τόσα και τόσα πράματα καινούργια, όταν έγω δε θα ύπάρχω πιά. Η έπιστήμη, μαζί της τὰ μυαλά, τὰ γράμματα μαζί τους, θα πάρουνε άλλους δρόμους. Θα συγκρίνης τον ποιητή σου με ικανότερους του. Θα τονε συγκρίνης άχ! και με κείνονε που θα του είσαι πιο πολὺ παρὰ Μούσα, που γυναίκα του θα είσαι. Τὰ μάτια σου, τὰ μάτια σου τὰ φοβοῦμαι—ίσως γιατί τάγαπώ.

*

Σαββάτο, δεκοχτώ του Γιούνη 1927,
ή ώρα τάτογεμα τέσσερεις και σαράντα.

Γ'. ΤΡΙΤΗ ΔΕΚΑΔΑ

1. ΤΙ ΛΕΣ ΓΙΑ ΜΕΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΥ ΣΟΥ

— «Με ζαλίζει. Ντρέπομαι να το πώ πιο παστρικά, μα καθαφτό με σκοτίζει. Κοίταξέ τονε σήμερα, καλέ, που άρχίζει και τρίτη δεκάδα. Έγω για δεκάδες δέν

ήρθα εδώ. Ήρθα να μάθω. Είμαι άπλή μαθήτρα. Τι δουλειά έχω με τὰ τραγούδια που είναι κιόλας τραγούδια πεζά. Λέει μάλιστα πως τὰ θέλει δέκα δεκάδες. Τρελάθηκε τάχα... ή όταν κανείς με τὰ χρονάκια του, φαίνεται τόσο νέος, θα πη... θα πη πως μπορεί άξαφνα και να ξανάγινε... μωρό.

Μα τί να κάμω; Τί να κάμω αλήθεια; Να μη δέχουμαι, να μην καταδέχουμαι τὰ όμορφα τὰ χαρτιά όπου μου καταστρώνει με τόση έπιμέλεια τάτέλειωτά του τὰ σονέτα; Δε θα εΐτανε της άναθροφής. Να τον προσβάλω, ενώ είναι όλος φροντίδα, όλος έννοιες για μένα; Έ! άς πούμε πιά και το κάτω κάτω της γραφής άρρωστος άθροπος. Σακατεμένος. Λυπάσαι. Από σπλαχνιά σωπαίνω. Και διαβάζω τὰ τραγούδια του από σπλαχνία».

*

Σαββάτο, δεκοχτώ του Γιούνη 1927,
ή ώρα πεντέμισι τάτογεμα.

2. ΣΑΚΑΤΗΣ.

Στάσου, στάσου, να σε πιάσω, κακό, άφτάδικο παιδί. Να σε πιάσω ή πιο καλά να σου δείξω με τι τρόπο να με πιάσης. Ξακολούθα νάπλώνης προς έμένα σπλαχνικά τὰ δαχτυλάκια σου όπου τὰ κρίνα πολεμούνε με τὰ ρόδα και με τους μενεξέδες παίρνει τὰ χαρτάκια με τὰ τραγούδια τίμησέ τα με μιá ματιά ή και μωσου πως τὰ περνάς.

Έπειτα σύρε σε κανένα περβόλι μυστικό και κοίταξε να μάσης φύλλα της δάφνης. Παίξε τα και δέσε τα μ' ένα φάδι ψιλό, να τὰ κάμης στεφάνι. Φαντάσου! Το στεφάνι για μένα! Έτσι δείχνεις στον κόσμο πως έχεις δικό σου ποιητή. Φεουδαλισμός. Ίπποτισμός. Τι άλλο θέλεις κι άς μās κατηγορήσουνε κατόπι ό Παρορίτης, ό Κορδάτος κι ό Γιαννιός. Εΐτανε συνήθεια στα χρόνια εκείνα τὰ χρυσά του μεσαιώνα οί άρχόντισσες, οί άρχοντοπούλες να στεφανόνουνε τους ποιητάδες. Έτσι και Σὺ έρχεσαι προς έμένα, φέρνεις το στεφάνι—και τότες τί βλέπεις; Τη στιγμή όπου πās να το φορέσης στοῦ τραγουδιστή σου το κεφάλι, τὰ χάνει ό καημένος, γιατί ένα γόνατο μονάχα του άπόμεινε του σακάτη και

ὄμως μὲ τὸ γόνατό του ἀπὸ σκύφτει, Μαρία, καὶ σὲ προσκυνᾷ.

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα πεντέμισι τὸ πρωῖ.

3. SOUVENEZ-VOUS DE MARGURITE ET DU ROËTE ALAIN CHARTIER.

Ναῖσκε, στεφανώνανε οἱ ἀρχοντοπούλες τοὺς ποιητάδες. Τοὺς δίνανε μάλιστα καὶ πάρα πάνω ἀπὸ στεφάνι.

Τὸ δηγοῦνται καὶ σήμερις ἀκόμη πὼς ἡ Μαργαρίτα—μαργαριτάρι τοιοῦτον κι ἀφτῆ—πὼς ἡ Μαργαρίτα, ἡ Βασίλισσα τῆς Ναβάρρας, μιὰ μέρα περνοῦσε ἀπὸ ἓνα ἤσυχον, ἀπὸ ἓνα μέρος ἀπόμακρον τοῦ παλατιοῦ, ὅταν ἄξαφνα βλέπει τὸν ποιητὴ Alain Chartier ποὺ σ' ἓνα σαμνὶ καθισμένος ἔγεργε λιγάκι τὸ κεφάλι καὶ κοιμότανε γλυκά. Ἴσως καὶ νὰ ὄνειρεβότανε...

Ὁ ποιητὴς ὁ κοιμισμένος εἶχε πλέξει τῆς Μαργαρίτας ἀπειροὺς στίχους ὅπου ἔξυμνοῦσε τὸ νοῦ τῆς τὸ μεγάλο καὶ τὴν ὁμορφιά τῆς. Δὲν τολμοῦσε ὡστόσο νὰ τῆς τὸ μολογήσῃ πὼς τὴν ἀγαπᾷ. Θυμῆθηκε, λές; τὰ ποιήματα ἡ Βασίλισσα τὰ γλυκά, λές νὰ κατάλαβε πιὸ πολὺ ἀπ' ὅτι γράφανε τὰ ποιήματα, λές, τὴ στιγμή ὅπου τὸν εἶδε, νὰ εἶδε καὶ τὰ ὄνειρά του; Ποιὸς τὸ ξαίρει; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸ πῆ; Ζύγωσε, ὅπως κι ἂν εἶναι, ἀγάλια γάλια καὶ τοῦ ἔδωσε στὰ μάτια ἓνα φιλί.

Ἄκουσε καὶ τὸ πιὸ νόστιμο τώρα. Ὁμορφος ὁ κακομοίρης δὲν εἶτανε. Δὲν εἶτανε καὶ μεγάλος ποιητὴς ὁ Alain Chartier, ὄνομα στὴν ἱστορία δὲν ἄφησε, γνωστός μᾶς εἶναι μόνο καὶ μόνο ἀπὸ κείνο τὸ φιλί... Βασίλισσά μου!

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα ἑπτὰ τὸ πρωῖ.

4. ΟΠΟΥ ΠΑΣ.

Πήγαινε τοιοῦτον ἀφοῦ μ' ἀφίνεις γιὰ τόσους καὶ τόσους μῆνες. Οἱ ἀγγέλοι τοῦ οὐρανοῦ νὰ κατεβθοῦνε νὰ στρώσουνε μὲ ρόδα τὸ χῶμα ποὺ τὸ πόδι σου θὰ πατήσῃ. Ὁ Χριστὸς νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ κάθε πόνου.

Ἡ ἀειπάρθενη Μαρία, ἡ Θεοτόκα, νὰ σὲ ἀντιχαιρεῖσι. Νὰ σκύψῃ ἀπάνω στὸ κεφάλι σου τὸ ἀγαθὸ τὴν καλοσύνη τῆς ἡ Μυρριάννα, ἡ πανάγαθη καὶ ἡ παναιώνια. Οἱ Ἅγιοι νὰ φιλοτιμηθοῦνε ποιὸς νὰ σοῦ δώσῃ χέρι. Νὰ σὲ φιλέθουνε οἱ Ἅγιες ἀπὸ ἓνα χαμόγελο ἡ καθεμιά!

Νὰ μὴν ξεχνοῦμε καὶ τοὺς ἀρχαίους μας θεοὺς ποὺ ἀπὸ παιδιὰ τοὺς ἔχουμε φίλους, τὸν καιρὸ ποὺ ἀκούγαμε ἀπὸ τὶς παραμάνες μας ἀκόμη τὰ ἱστορικά τους. Ὁ Δίας ὁ πελώριος νὰ σὲ κάμῃ παιδί του. Ἡ γλαφκώπιδα μεγάλη Θεὰ νὰ σὲ προσέχῃ βῆμα γιὰ βῆμα. Ἐμεῖς δὲ θέλομε τοὺς Ἐρωτες καὶ τὶς Ἀφροδίτες. Τὶς Μοῦσες τὶς ἱερὲς ἀνακαλιοῦμαι, μπροστά τους γονατίζω καὶ τὶς παρακαλῶ νὰ φυλάγουνε τῆς χρυσῆς σου τῆς διάνοιας τὸ θησαυρὸ μου. Νὰ σ' ἀγαπήσουνε κ' οἱ ἐννιά, γιὰ νὰ καφκηθῇ κατόπι ὁ Παρθενώνας ποὺ θὰ στολίσης τὴν Ἑλλάδα μὲ τῆς καρδιάς σου τὸ διαμάντι. Δῶσε, ἄχ! δῶσε τὴν ἄδεια καὶ στὸ φτωχὸ τὸν τραγουδιστὴ σου νὰ σ' ἀκολουθῆ, νὰ σὲ προσοτατέῃ, Μαρία, ὅπου πᾶς.

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα ἔντεκα καὶ δέκα τὸ πρωῖ.

5. ΚΑΤΙ.

Μοῦ ἔδειξες τὴν ἐμπιστοσύνη σου μιὰ μέρα ὅπου μοῦ ἀποκορύθισες, ἀφοῦ σὲ εἶχα ρωτήσῃ.

— «Ναί, βέβαια, κάτι ποθῶ καὶ γὼ κατόπι νὰ γίνω».

Θὰ γίνῃς.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρχὴ τοῦ κόσμου—ἡ τῆς ἀθροπότητος—ἀρπάξε ὁ ἄντρας τὴ γυναῖκα, τὴν ἔκλεισε σκλάβο στὴ σπηλιά του, τὴν καταπίεσε, τὴν καταπάτησε, τῆς ἔκοψε κάθε θάρρος.

Ἀπὸ κεῖ ἔρχεται ἡ δειλία τῆς.

Παρατήρησε ὄμως πὼς οἱ Ἀμαζῶνες εἶτανε γυναῖκες—οἱ πρῶτες ποὺ σηκῶσανε κεφάλι καὶ πατήσανε πόδι.

Φανήσανε ἄλλες κατόπι καὶ στὴ Δύση, στὴ Γαλλία βγήσανε κάμποσες ποὺ ἀξίζανε στὴν ποίηση, στὸ ρομάντζο πῶτερο ἀπὸ ἄντρας πολλοῦς.

Ἐμεῖς, στὴν καινούργια μας τὴν Ἑλλά-

δᾶ, δὲ χαρήκαμε ἀκόμη τέτοια μεγαλεῖα. Σουλιώτισσες δὲν ἀποχτήσαμε στὴ φιλολογία μας. Ἐσύ, χρυσό μου, θὰ θυμηθῆς πὼς οἱ Μοῦσες εἶτανε κορίτσια. Μοῦσα θὰ μᾶς βγῆς, καὶ θὰ παραβγῆς μὲ ὅποιους ἄντρας κι ἂν εἶναι.

Ἀρνήσου τώρα, Μαρία, πὼς τὸ κεφάλι σου δὲν ἀξίζει κάθε φροντίδα, κάθε θυσία, κάθε ἀγάπη.

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα ἔντεκάμισι τὸ πρωῖ.

6. ΤΙ ΛΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟ ΝΟΥ ΣΟΥ.

— «Ὁρεξη ποὺ τὴν ἔχει! Νὰ μοῦ πιάνη κουβέντες γιὰ τοὺς ἀγγέλους, γιὰ τὴ Θεοτόκα, γιὰ τοὺς Πατέρες καὶ τὶς Μητέρες τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὸ Δία καὶ γιὰ τὶς Μοῦσες.

Ἐγὼ εἶμαι μοντέρνα σὰν τὶς ἄλλες, σὰν τὶς συντροφισσές μου. Δουλέβω τὸ χειμῶνα. Κανόνι τὸ καλοκαίρι. Θὰ πάω στὴ θάλασσα, νὰ παῖξω, νὰ γελάσω, νὰ βγαίνω στὸν περίπατο μὲ νιοὺς καὶ μὲ νιούς, μὲ νιές καὶ μὲ νιές, νὰ χορέβω τσαρλεστονία, φολκεστρότα καὶ μπουστονία, νὰ τρέχω στὴ μουσική, ν' ἀγωνίζομαι στὸ τένις, νὰ γλεντίζω στὸ καζίνο...

Ἐπειτα, δὲ σοῦ λέω, τὸ βράδι, καμμιὰ φορὰ, σὰ δὲν εἶμαι πολλὴ κουρασμένη, πέφτοτας στὸ κρεβάτι, θὰ πάρω καὶ θὰ διαβάσω κανένα βιβλίο τοῦ τραγουδιστῆ μου τοῦ καμημένου, νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος γλυκά γλυκά».

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα ἔντεκα καὶ σαράντα τὸ πρωῖ.

7. ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ.

— «Χρυσό μου,

Πῶς μοῦ τὰ πᾶς; Χρόνια, δηλαδὴ μέρες, ποὺ δὲ σὲ εἶδα. Ἐγὼ τὰ ἴδια πάντα. Γράφω. Δουλέβω. Γυμνάζομαι, ὥσπου νὰ μάθω νὰ περπατῶ. Ἐπειτα κάθουμαι καὶ συλλογιόυμαι... Προχτές, ἦρθε ὁ τάδες νὰ μοῦ κάμῃ βίζιτα κτλ. Οἱ φημερίδες γράφουνε κτλ. Μοῦ ἔρχονται κι ἀπὸ τὴν

Ἑλλάδα κτλ. Ὡς καὶ περιοδικὰ κτλ. Τὰ πολιτικά μας κτλ. Τὰ φιλολογικά μας κτλ.—Κτλ. κτλ. κτλ... Ἐτσι ἀραδιάζω κατεβατὰ καὶ κατεβατὰ. Τουλάχιστο μιλῶ μαζί της. Μὰ δὲν τῆς λέω τὴ μόνη λέξη ποὺ θέλω νὰ τῆς πῶ.

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα ἔντεκα καὶ πενήντα τὸ πρωῖ.

8. Η ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΡΑ.

Περονὰ στὸ δρόμο ἡ τραγουδίστρα. Θέ μου, Θέ μου, τί κακοφωνία! Οἱ νότες ξετονίζουνε ὄλες. Ἡ φωνὴ γέρικη. Τὰ ροῦχα τῆς χάλια. Μὰ τὰ λόγια! Τὰ λόγια ποὺ τραγουδᾷ! Τί μαγεφτικά ποὺ εἶναι τὰ λόγια! Ὅχι βέβαια πὼς ἔχουνε πρωτοτυπία. Ὅχι πὼς δὲν εἶναι κοινὰ καὶ πάγκοινα, ἐπειδὴ κάθε τόσο ἀπὸ τὸ λάργυγα τῆς τὸν ξεροβγαίνει καὶ ἡ παλιὰ λέξη **ἀγάπη**.

Κι ἄμεσως, ὅτι ποὺ βγῆ, τὰ κουρέλια τῆς τραγουδίστρας, τὸ πρόσωπό της τὸ ζαροματιασμένο, ἡ φτώχεια, ἡ ἀρρώστια της, ὁ ἀφανισμὸς της, ὅλα ὅλα στράφτουνε ἀπὸ ἄδολο, ἄσβεστο φῶς. Ὅλα της γίνονται ἥλιος.

Τῆς ἔδωσα παραδες ὅσους εἶχα. Τῆς εἶπα νὰ τραβῆξῃ στὸν πλούσιό σου τὸ μαχαλά, νὰ σταθῆ στὰ παραθύρια σου ἀντίκρι καὶ νὰ σοῦ ψάλῃ τὸ φωτεινὸ της τὸ τραγοῦδι.

*

Κεριακή, δεκαννιά τοῦ Γιοῦνη 1927,
ἡ ὥρα μεσημέρι καὶ πέντε.

9. ΕΣΥ ΚΑΙ ΓΩ.

Ἐσύ πᾶς κ' ἔρχεσαι. Ὅποτε θέλεις, βγαίνεις ὅξω. Κάθεσαι στὸ τραπέζι, σηκώνεσαι, παίρνεις ἓνα βιβλίο ἀπὸ τῆς βιβλιοθήκης σου τὰ ράφια, τρέχεις στὸ σινεμά. Εἶσαι ζωντανή, ὀλοζῶντανη καὶ κινητή.

Ἐγὼ, ἀπ' ὅσα κάνεις δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτα, μήτε νὰ σηκωθῶ μὲ τὸ κέφι μου, μήτε νὰ κάτσω. Καὶ στὴ δουλειά μου ἀκόμα εἶμαι περιορισμένος. Ποῦ νὰ πεταχτῶ νάρπαξω ἀπὸ τὸ ράφι τὸ βιβλίο ποὺ χρειάζομαι τὴ στιγμή τὴν ἴδια ὅπου τὸ συλλογιόυμαι.

Κι ὡστόσο, ἀφτὰ ποὺ σοῦ λέω, μοῦ φαί-

νετα πώς τὰ κάνω κάθε τόσο μὲ τὴν ἐφκολία πού τὰ κάνεις καὶ σύ, τόσο σὲ παρακολουθῶ στὰ ἐλάχιστά σου τὰ κινήματα, τόσο χαίρομαι νὰ σὲ στοχαζομαι δραστηρία κι ὀρμητικὴ—τόσο μοῦ φαίνεται πὼς ζῶ τὴ ζωὴ σου.

*

Κεριακὴ, δεκανιὰ τοῦ Γιούνη 1927, μεσημέρι καὶ τριάντα.

10. ΠΡΟΣΕΦΚΗ.

— «Δὲ σὲ γνώρισα, Μυρριάνα. Πὼς κιόλας νὰ σὲ γνωρίσω, ἀφοῦ ὅταν ἡ ἄγια σου ἡ ψυχὴ ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, δὲν εἶμουνε ἀκόμη γεννημένη;

Μὰ τὸ ξαίρεις μὲ τί σέβας, μὲ τί ἐβλάβεια, μὲ τί λατρεία μιᾶ πάντα γιὰ Σένα ὁ ποιητὴς Σου. Δὲ γίνεται νὰ μὴν εἶσαι καλὴ καὶ γενναία Ἐσὺ πού στάθηκες ἡ Προστάτρια, Ἐσὺ πού στάθηκες ἡ Ἐμπνέτρια τῆς Ἰδέας. Ἐργὸ μεγάλο θέλησες νὰ δώσης στὴν Πατρίδα.

Τάκουσα ὅλα. Τόμαθα τί γιγαντένια πού εἶτανε ἡ ἀγάπη σας καὶ τί ἀγνή, ἀγνή ὡς τὸ τέλος. Συβούλεψέ με. Δὲν καταλαβαίνω πὼς τοῦ κατέβηκε τοῦ Ποιητῆ Σου, τοῦ τραγουδιστῆ μου, νὰ μὲ συγκρίνη μὲ Σένα. Τὴν ὥρα τοῦ θανάτου, ἔχει ἀνάγκη τὸ ἔργο τὸ πατριωτικὸ. Γιὰ τοῦτο μὲ πρόσεξε, μὲ ξεχώρισε γιὰ τοῦτο. Μοῦ ἔδωσε τὴν πίστη του. Γυρέβω τώρα νὰ τοῦ δώσω πίστη καὶ γώ. Μυρριάνα μου τί νὰ κάμω;

— «Νὰ συλλογιέσαι καὶ σύ, ἀδερφοῦλα μου, τὴν Ἰδέα. Καὶ νὰ ζῆς.»

*

Δεφτέρα, εἴκοσι τοῦ Γιούνη 1927, ἡ ὥρα τέσσερις τὸ πρωῒ.

Δ'. ΤΕΤΑΡΤΗ ΔΕΚΑΔΑ.

1. ΥΠΝΟΣ.

(Προτοῦ πλαγιάση)

— «Ἐρχομαι ἀπὸ τὸ Καζίνο. Τί ἀργὰ πού εἶναι! Δύο τὰ μεσάνυχτα. Καὶ τί κούραση! Καὶ τί ἀηδιά! Μὰ καὶ τί χοροί! Μὲ κείνο τὸ κόρτε τάνυπόφεργο! Καὶ τὸ πιπεράτο. Χαρὰ στὰ λόγια καὶ χαρὰ στὰ κινήματα! Νὰ τρόποι κι ἀναθροφή!

Θὰ ἤθελα νὰ κάμω μπάνιο, νὰ ξεπλυθῶ. Εἶναι λέρα τέτοιες κουβέντες. Ἄχ! τὰ τραγουδία τοῦ τραγουδιστῆ μου, πούντα νὰ τὰ διαβάσω, νὰ τὰ μάθω ἀπ' ὄξω! Νὰ τα ἐδῶ, στὸ κρυφὸ μου τὸ σεφταράκι, ὅπου κανένας, κανένας δὲν τὰ βλέπει. Ἄφτὰ θὰ εἶναι καὶ τὸ κρουσταλλένιο μου τὸ λουτρό».

(Ἀφοῦ ξύπνησε τὸ πρωῒ)

— «Ἄς εἶναι καλὰ ὁ τραγουδιστὴς μου! Τί γλυκὸς ὁ ὕπνος μου, τί γλυκός!»

*

Δεφτέρα, εἴκοσι τοῦ Γιούνη 1927, ἡ ὥρα ὀχτὼ καὶ πενήντα τὸ πρωῒ.

2. ΑΒΓΗ.

Ἄνοιγω μὲ τὰ χαράματα τὸ παραθύρο μου φουσοῦσε ἄβρα σιγανή. Μοῦ φάνηκε πὼς περνοῦσες, ἀπὸ τὸ περβόλι τάντικρινό, γιατί ἀπὸ πού μοῦ ἔρχεται ἡ φρεσκάδα τῆς ψυχῆς μου; Ἐσὺ μὲ πλημμύρισες φῶς, Ἐσὺ μὲ γέμισες ἀβγή. Καὶ τί σημαίνει, μικροῦλα μου εἴκοσι χρονῶ, τί σημαίνει πού ἔχω τὰ χρόνια σου τρεισήμισι φορὲς; Σημαίνει πὼς σ' ἀγαπῶ τρεισήμισι φορὲς ὅσο θὰ σ' ἀγαποῦσε εἴκοσι χρονῶ παλληκάρι.

Ἐσὺ μοῦ ἔδωσες τὰ δροσερά τὰ νιάτα πού γελοῦνε στὰ μικρά μου τραγουδία Ποτέ μου δὲν ἐνίωσα μέσα μου τόση ζωὴ. Καὶ τὸ γιατί τὸ ξαίρω. Τὸ ξαίρω πὼς μοῦ χάρισες μιὰν ἀβγὴ πού μοῦ λάμπει ὄχι στῆς μέρας τὴν ἀρχή, ὅπως τὸ συνηθίζουνε ὅλες οἱ ἀβγές ἡ δική σου μὲ φωτίζει στὸ σουρούπωμα τῆς μέρας, εἶναι ἀπροσμήνητη ἀβγὴ πού μοῦ ξανοίγεται στοὺς ἴσκιους τοὺς δειλινούς. Γιὰ τοῦτο, Μαρία μου, καὶ πιὸ γλυκαία.

*

Δεφτέρα, εἴκοσι τοῦ Γιούνη 1927, ἡ ὥρα πέντε καὶ πενήντα πέντε τὰτόγεμα.

3. ΣΚΑΝΤΙΝΑΒΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ.

Μὴν πιστέβης ὅτι λένε οἱ ποιητάδες. Μὴ γοητέβεις μὲ τὸν πλάνο τὸν Παλαμᾶ. Ὁ Παλαμᾶς κουβάλησε τὴ Σκαντιναβία στὴν Ἑλλάδα. Θόλωσε ὁ δύστιχος, συννέφιασε, μάβρισε, ἴσως καὶ κατὰστρεψε τὸν οὐρανὸ μας τὸν ἐλληνικό. Ἄπὸ κεῖ τοῦ ἔρχεται γιὰ

τιμωρία ἢ βαριομάρα καὶ ἡ ἀνεπισιὰ πού πλακώνουνε τὴν ποιήσῃ του.

Ὁ Ρωμιὸς ἀπελπίζεται τόσο ἔφκολα ὅσο καὶ ξαναελπίζεται. Εἶπαμε τὰ ψεγάδια του ἄς ποῦμε καὶ τὰ παινέδια του. Ποιὸς δὲ θύμωσε μὲ τὴν ἀνεμελεία του; Ποῦ δὲν κοροιδέφτηξε ὁ Δενπειραζισμὸς του; Μὲ μπάτισες, σὲ μπάτισα. Τί πειράζει; Ἐχω δουλειά, ἔδωσα λόγο. Ἄς κουρέβεται λόγος καὶ δουλειά. Θὰ στρώσω τὴν ἀρίδα μου στὸν ἴσκιο κι ἄς γαθῆ ὁ κόσμος. Ἐρχοῦνται ὅμως ὄρες βαρεῖες ὅπου ἡ ἀνεμελεία μας ἔχει τὸν ἠρωϊσμό της. Ποιὸ ἔθνος εἶδε κ' ἔπαυε χειρότερα; Ποιὰ βάσανα δὲ γνώρισε καὶ ποιὸς σκλαβιὲς; Καὶ ποιὸς πολέμους; Καὶ ποιὸς δὲν τὸ χτύπησε νικητῆς;

Δὲν πειράζει, σοῦ λέει Ρωμιός. Θὰ ζήσω καὶ θὰ νικήσω, στὸ τέλος, ἐγώ.

Μιὰ μέρα πού περνοῦσε κάποιος στὰ ἔρημα τότες περὶχώρα τῆς Ἀθήνας, βλέπει ἕνα γέρο καθισμένο στὸ μουλάρι. Μόνος του καὶ ὀλομόναχος. Προχωροῦσε καὶ τραγουδοῦσε. **Ζήτω ἡ τρέλα.**

Ἡ σωτήρια τρέλα τῆς Ἰδέας.

*

Δεφτέρα, εἴκοσι τοῦ Γιούνη 1927, ἡ ὥρα ἕξη καὶ πέντε τὰτόγεμα.

4. ΓΙΝΟΥΜΑΙ ΣΚΑΝΤΙΝΑΒΟΣ.

Τί κάθουμαι καὶ φιλοσοφῶ καὶ ψυχολογῶ; Τί κάθουμαι καὶ χτυπῶ τὸν Παλαμᾶ γιὰ τὴν ἀνεπισιὰ του; Πιὸ ἀπελπισμένος Σκαντινάβος ἀπὸ μένα σήμερις, ἀδύνατο νὰ ἵπάρξῃ. Καλέ, τί μαχμουρλίκι; Σεκλέτι πρώτης. Ὅλα μὲ πονοῦνε. Εἶμαι ἀρρωστος, βασιετισμένος, ἀνήμπορος, εἶναι ἡ ψυχὴ μου, Μαρία, σακατεμένη. Ὡς καὶ τὰ καημένα μου τὰ τραγουδία, ὄρεξη μοῦ ἔρχεται νὰ τὰ χτυπήσω κάτω, νὰ κοιμηθῶ τὸν ὕπνο μου τὸν αἰώνιο.

Δὲ θὰ βαστάξω. Ἀπέραντη θλίψη μοῦ θερίζει τὴν καρδιά. Μὲ πίνε κιώλας νὰ μιλήσω γιὰ τὰ δικὰ μας; Γιὰ τὸ Ἐργὸ; Γιὰ τὴν Ἰδέα; Βαρέθηκα καὶ τὴν Ἰδέα καὶ τὸ Ἐργὸ.

Ἐνα πράμα μονάχα θὰ μποροῦσε νὰ μ' ἀναστήσῃ, θαρῶ. Μὰ πούντο; Ἐνα μικρό, ἀσήμαντο πράμα. Τὸ μουντάκι σου, Μαρία.

Εἰκοσιμιά τοῦ Γιούνη, τρίτη, 1927, ὀχτὼ ἡ ὥρα τὸ πρωῒ.

5. ΔΩΡΑ.

Τί δὲν πάω νὰ συλλογιστῶ; Τί δὲν πάω νὰ μαζώξω στὰ σεφτάρια μου, στὶς κασετίνες μου, στὰ χαρτιά μου; Πέννες χρυσές, μολυβοκότυλα φίνα, βούλλες σκαλισμένες, βουλοκέρια χρωματισμένα, στίχους μου ἀραχιασμένους, πρόξες μουχλιασμένες, γραμματόσημα, ποστάλες, φωτογραφίες, ὡς καὶ κτιρονόχλωμα χειρόγραφα μου. Σήμερις ἀνακάλυψα καὶ δύο τόμους δικούς μου πού δὲ σοῦ τοὺς εἶχα δώσει καὶ πού ἀλιμονό σου θὰ νομιστῆς ὑποχρεωμένη νὰ τοὺς διαβάσης.

Κι ὅλα ὅλα, λύσσα μὲ δαγκάνει νάρθῶ νὰ σοῦ τὰ φέρω, γιὰ νὰ τᾶχης Ἐσὺ. Κ' ἴσως θαρρέψης πὼς τὸ κάνω γιὰ Σένα. Μήτε νὰ τὸ βάλῃς μὲ τὸ νοῦ σου. Τὸ κάνω γιὰ νάρέσω τοῦ Ἀριστοτέλη. Ὁ Ἀριστοτέλης λέει πὼς ἡ ψυχὴ μας ἀναγαλλιάζει μονάχα σὰ χαρίζει, σὰ χύνεται σὲ μιὰν ἄλλη ψυχὴ, ἀλάκερή της. Μπορεῖ πάλε ὁ Ἀριστοτέλης καθαφτὸ ἔτσι νὰ μὴν τὸ εἶπε, Μαρία.

*

Εἴκοσι μιὰ τοῦ Γιούνη, τρίτη, 1927, ἡ ὥρα δύο τὸ μεσημέρι.

6. ΔΕΝ ΤΟ ΛΕΩ.

Ἐσὺ μοῦ γλύκανες τὴ λαλιά μου. Καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἡ λαλιά μου γλυκαία, ἐπειδὴ δὲν ταιριάζει νὰκοῦνε λόγια καὶ λόγια τὰφτάκια σου τὰ μικρά μου, πρέπει νὰ τὰ χαδέβουνε μελωδίες. Μὲλι ἀπὸ τὰ τραγουδία μου νὰ στάξῃ, γιὰ νὰ τὸ πίνῃς. Διαμάντι ἀπὸ τὸ στόμα μου νὰ ρέῃ τῆς πρόξας μου τὸ νερό, γιὰ νὰ εἶναι ἄξιο νὰ καθρεφτίξῃ τὸ πρόσωπό σου. Μήτε ὁ πόνος τοῦ μισεμοῦ δὲ θέλω νὰ μὲ ταραξῇ. Θέλω καὶ ὁ πόνος μου νὰ σοῦ εἶναι τερπνός. Τερπνός καὶ μένα μοῦ εἶναι, ἀφοῦ μοῦ ἔρχεται ἀπὸ Σένα. Γιὰ Σένα ἔχω σέβας καὶ θρησκεία. Ἐσένα σὲ χαίρωτῶ σὰν τὴν Ἄγια τὴν Παρθένα, σὲ προσκυνῶ Ἐσένα, Ἐσένα σὲ λατρέβω, Ἐσένα..... Δὲν τὸ λέω, γιατί λιώνω καὶ ξεψυχῶ.

Είκοσι δύο τοῦ Γιούνη, τετάρτη 1927,
ἡ ὥρα μιάμισι τὰ μεσάνυχτα.

7. ΟΙ ΜΠΕΛΑΔΕΣ.

— «Ποῖός τὸ πρόσμενε; Πῶς ἔγινε; Μήπως ἐγὼ φταῖω; Μήπως δικό μου λάθος; Μὰ ἐγὼ τίποτα, τίποτα δὲν ἔκαμα. Βέβαια πὼς ἀκουστά τὸν εἶχα. Εἶχα διαβάσει τὰ βιβλία του ἤξαιρα τὸν ἀγῶνα. Δὲν τὸ στοχάστηκα ὅμως ποτέ μου πὼς στὸν ἀγῶνα θάῤῥεπε μιὰ μέρα νὰ παίξω καὶ γὼ ρόλο. Μήπως εἶμαι τίποτες; Ἀγαπῶ τὴν Ἰδέα, τὸ ἔθνος μου τὰγαπῶ. Μὰ νὰ μ' ἀποθεῶνῃ ἀξαρνα σὰν τὴ Μυρριάνα, εἶναι δυνατὸ; Δικό του τὸ κρίμα.

Ἐγὼ ντρέπομαι, σὰν τὰ συλλογιῶμαι, σκιαζομαι σὰ διαβάζω τὰ ὄμορφα τὰ τραγούδια. Καὶ μ' ἀναποδογυρίζουνε χίλιοι φόβοι, φόβοι ἀντίθετοι κι ὁ καθένας τους δυνατός. Φοβοῦμαι μήπως εἶμαι ἀνάξια μὲ τὸ παραπάνω, μήπως μὲ γελᾶ, μήπως γελιέται ὁ ἴδιος, μήπως εἶναι ὅλα ψέματα. Καὶ τρέμω τί μορφεῖ νὰ τύχη. Ἐγὼ εἶμαι παιδι ἀκόμη. Ἄχ! Παναγιά μου, εἶναι στὸν κόσμο τόσος μπελάδες. Μπορεῖ ἀπάνω μου νὰ ξεσπάσῃ ποιὸς ξαίρει ποιά μπορᾶ».

★

Εἴκοσι δύο τοῦ Γιούνη, τετάρτη, 1927,
ἡ ὥρα δύο τὰ μεσάνυχτα.

8. ΓΙΑΤΙ ΟΧΙ;

— «Πῶς ἀνησυχῶ! Πῶς ταράζομαι! Καὶ ἄδικα ἴσως. Μήπως δυσαρεστηθῆ, σὰν τὸ μάθη; Μοῦ φέρονται μὲ τόση ἐβγένεια καὶ γὼ νὰ γρινιάζω! Τί κακὸ κάνομε τὸ κάτω κάτω; Ποῖονε βλάπτουμε καὶ σὲ τί; Μὲ τόσο σέβας, μὲ τόση ἀφοσίωση, μὲ τόση ἐβλάβεια μοῦ μιλά! Καὶ γίνεται νὰ μὴν εἶναι ἀλήθεια ὅσα μοῦ λέει μὲ τόση ὀρμη, μὲ τόσα δάκρυα; Ἐγὼ δὲν τᾶκουσα ποτέ μου τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης. Γιατί νὰ μὴν χαρῶ, μιὰ καὶ μοῦ δίνεται ἀφορμὴ ἐπειδὴ, σὰν τὸ συλλογιῶμαι, εἶναι θεοφάνερο πὼς κίντυνος κανένας γιὰ μένα δὲν ὑπάρχει.

Ἄχ! ἡ καρδιά μου τὸν πονεῖ. Μήπως δὲν εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ γυναῖκα μέσα της τῶχει νὰ θυσιάζεται σὲ ὄλους, καὶ πῶς πολὺ στὸν ἄντρα, τὸν ἀχάριστο. Μὰ ἐδῶ, ἡ θυ-

σία μου ποιά εἶναι; Νὰ τὸν ἀκούω. Καὶ ἡ ἀχαριστία του ποιά; Νὰ μὲ ξεχάσῃ; Ἄφτὸς τίποτα ποτές του δὲν ξεχνᾶ. Μήπως ξεχάσε τὴ Μυρριάνα; Καὶ γιὰ νὰ τὸ δείξῃ πὼς οὔτε στὴ μνήμη της δὲν ἀπιστεῖ, βάζει τὸνομά της μὲ τὸ δικό μου, πλαί πλαί.

Δὲν εἶναι τάχα γελοῖο νὰ φοβοῦμαι τοὺς μπελάδες; Τί δειλία εἶναι τούτη; Καὶ τί ἀγνό, τί λιωμένο ποῦ εἶναι τὸ αἶσθημά του. Πῶς νὰ μὴν περηφάνεβουμαι; Νιόθω κίολας πὼς ἡ ζωὴ μου ξανοίγει. Βλέπω, καταλαβαίνω πράματα καινούργια. Μιὰ μέρα, ὅταν ἡ ψυχὴ μου ὠριμάσῃ, θάχω τὴν πείρα, θὰ μπορέσω νὰ γράφω καὶ γὼ. Θὰ μπορέσω νὰ πλάθω. Καὶ τὰ τραγούδια του ἐκεῖνα! Τί νὰ κάμω; Τί νὰ πῶ; Νὰ τὸ θέλω, νὰ μὴν τὸ θέλω, σὰν τὰ συλλογιῶμαι, σὰν τὰ διαβάζω, σὰν τᾶκούω, βρέχονται τὰ ματόκλαδά μου...

Γιατί ὄχι, ἀφοῦ εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα;

★

Εἴκοσι δύο τοῦ Γιούνη, τετάρτη, 1927,
ἡ ὥρα ἑπτὰ καὶ τρία τέταρτα, τὸ πρωί.

9. ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΑΤΑΒΙΣΜΟΣ.

Ἐὐ ἀγαθός σου ὁ πατέρας στάθηκε πρῶτος μαθητῆς στὸ Σχολεῖο τῆς Ζωῆς. Ἐκεῖ ἔμαθε τὴ θέληση. Ἐκεῖ μέστωσε ὁ νοῦς του. Ἀγωνίστηκε. Εἴτανε ἀπάραδος. Ἐγινε πλούσιος μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς του. Τῆς ψυχῆς σου ἡ ἐνέργεια Ἐσένα, χρυσή μου, πλοῦτο καὶ δάφνη κυνηγᾶ. Τὸν κυνηγᾶ στὰ βασιλεια τῆς Ἰδέας. Μὰ τὰ μέσα εἶναι τὰ ἴδια, θέληση καὶ νοῦς.

Θὰ πλουτίσῃ καὶ θὰ μᾶς πλουτίσῃ. Ἐχεις ὅτι χρειάζεται γιὰ νὰ μᾶς κυριέψῃ. Ἐχεις κρυμμένη στὰ σωθικά σου ἀπαλά δὲν ξαίρω ποιά δύναμη ἀντιξία. Ἐχεις καὶ τὸ γλυκὸ τὸ χαμογελοῦ σου. Ἡ πρόξα μονάχη ἔχει τὰ δύο, νέβρα καὶ χάρη.

Ἐλα χαρὰ νὰ παρεχίσης τὰ μάτια μου τὰ μαγεμένα, μόνιμο ἀγαλμά μου, Μαρία, Μούσα μου Ἐσὺ πεζογράφα.

★

Εἴκοσι δύο τοῦ Γιούνη, τετάρτη, 1927,
ἡ ὥρα ὀκτὼ καὶ τέταρτο, πρωί

10. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΡΔΙΑ.

Οἱ συλλαβές, οἱ τόνοι, τὰ κόμματα, οἱ τελείες, οἱ φτόγγοι ἕνας ἕνας, ὅλα τους ἔρ-

χονται ὅπου πρέπει νὰ τοποθετηθοῦνε γιὰ νὰ δώσουνε στὴ φράση τὴ μυστικὴ της, τὴν κατάλληλὴ της ἀρμονία.

Κάθε σου αἶσθημα ἔχει τὸ ρυθμὸ του. Κι ὁ ρυθμὸς του ἀκολουθεῖ τὰ χτυπήματα τῆς καρδιάς σου. Ἐχει λοιπὸν τὴ γραμματικὴ τῆς ἡ καρδιά.

Ἡ καρδιά μου ἐμένα ὅλο κι ὅλο πολεμᾶ, λατάρῃ νὰ σοῦ ἀρέσω. Ἡ ἀγραφή μέσα μου ἡ γραμματικὴ τὸ ξαίρει καὶ συμμορφώνεται στὸ σκοπὸ μου, γίνεται μὲ τὴν ἀγάπη μου ἕνα. Πάει καὶ γυρέβει τὰ λάμδα τὰ πῖο γλυκά, τὰ νι τὰ πῖο φίνα, τὰ βήτα καὶ τὰ φι τὰ πῖο χαδεφτικὰ, τὰ πῖο τραγουδιστὰ φωνήεντα.

Καὶ τὰ βρίζω, γιατί σ' ἀγαπῶ.

★

Δυόμισι τὰ μεσάνυχτα. Εἴκοσι τρεῖς τοῦ
Γιούνη, πέμπτη, 1927.

Ε'. ΠΕΜΤΗ ΔΕΚΑΔΑ

1. ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΟΥ.

Δὲ φαντάζεσαι πόσο τὰ βαρέθηκα. Τὰ σιχαίνουμαι. Τὰ μισῶ. Τί σοῦ λένε; Τίποτα, τίποτα. Κούφια λόγια, κούφια καρδιά. Πῖο πολὺ θάξιζε νὰ εἶμουνε μπροστά σου μιὰ στιγμὴ καὶ νὰ σώπαινα. Ἐλα, ἔλα κοντά μου νὰ σὲ κοιτάξω καὶ ἡ ζωὴ μου στὰ μάτια σου μέσα νὰ βουλιάζῃ.

★

Εἴκοσι τρεῖς τοῦ Γιούνη, πέμπτη, 1927,
ἡ ὥρα τρεῖς τὰ μεσάνυχτα.

2. ΞΕΨΥΧΩ.

Κόκκινα, κόκκινα τὰ τραγούδια μου τὰ θέλω, κόκκινα σὰν τὴ φλόγα ποῦ μὲ καίει. Ἄκους ἐκεῖ, νὰ κάθουμαι καὶ νὰ σοῦ ψέλνω σὰν τὸν μπουφο πὼς νὰ εἶσαι ὠραία τί μὲ νοιάζει! Μὰ ἐγὼ τρελλαίνουμαι, μὰ ἐγὼ χάνουμαι γιὰ τὴν ὁμορφιά σου. Τὰ μάτια σου, τὰ μάγουλά σου, τὰ φτια σου, τὴν κορμοστασία σου, τὸ χαμόγελό σου, δὲν τὰ χορταίνω. Καὶ σὰ μ' ἀποχαιρετᾶς, καὶ σὰ σοῦ σφίγγω τὸ χέρι καὶ τὰ φίνεις δυὸ δεφτερόλεφτα στὸ δικό μου, φαντάζομαι πὼς μάγαπᾶς καὶ ξεψυχῶ.

Εἴκοσι τρεῖς τοῦ Γιούνη, πέμπτη, 1927,
ἡ ὥρα τρεῖς καὶ τὰ μεσάνυχτα.

3. ΣΤΗΝ ΑΜΜΟΥΔΙΑ.

Ἄνοιρεβόμουνε πὼς εἶμαι στὴν ἀμμουδιά ξαπλωμένος. Κάνεις μπάνιο. Κολυμπᾶς χαριτωμένα. Ἐπειτα ἡ Ἀφροδίτη μου ἀπὸ τὴ θάλασσα βγαίνει. Ζαλίζομαι. Τὸ κεφάλι μου στὰ πόδια της κυλιέται καὶ τῆς φιλῶ τὰ πόδια της, γυμνά.

★

Εἴκοσι τρεῖς τοῦ Γιούνη, πέμπτη, 1927,
ἡ ὥρα πέντε τὰτόγεμα.

4. ΣΕ ΜΙΑΝ ΠΙΝΟΗΝ ΕΖΟΥΣΑΝΕ, ΣΕ ΜΙΑΝ ΑΓΑΠΗ ΕΠΛΕΓΑ. (Ρωτόκριτου, Α', 144)

Τί ὄμορφα ποῦ τὰ λέει τοῦ Ρωτόκριτου ὁ ποιητής, ὁ Κορνάρος! Τί βαθιὰ ποῦ θάγάπησε ἡ ψυχὴ του! Ἐμᾶς, σὲ μιὰ πνοὴ νὰ ζήσουμε, δὲ μᾶς τὸ ἐπίτρεψε ἡ τύχη. Δὲν μπορούμε νὰ σμίξουμε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη. Στέγη ὅμως δὲ θέλουμε γιὰ τὶς ιδέες μας. Ἄφτὲς σμίγουνε καὶ στὸν ἀέρα.

★

Εἴκοσι τρεῖς τοῦ Γιούνη, πέμπτη, 1927,
ἡ ὥρα πέντε καὶ δέκα τὰτόγεμα.

5. ΓΥΝΑΙΚΑ.

— «Λιώνω καὶ τρέμω. Φοβοῦμαι τὴν ἀγάπη του καὶ χαίρομαι ποῦ μ' ἀγαπᾶ. Μὰ πὼς συνταιριάζονται χαρὰ καὶ φόβος; Ξαίρω καὶ γὼ; Ξαίρω μονάχα πὼς εἶμαι γυναῖκα.

★

Εἴκοσι τέσσερις τοῦ Γιούνη, παρασβεβή, 1927,
Μεσημέρι.

6. ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟ ΚΑΚΟ.

— «Τί ἔκαμα, τί ἔκαμα; Θέ μου! Γιατί νὰ τὸ ρίξω στὸ κιβώτιο τὸ γράμμα ἐκεῖνο τοῦ κακοῦ; Δὲν ἤθελα, δίσταξα ὡς τὴν ὑστερη τὴ στιγμὴ. Μὰ νίκησε ὁ φόβος καὶ πάει τὸ γράμμα τὸ κουτὸ καὶ τὰχάριστο. Μακάρι νὰ παρόπερτε, νὰ μὴν τὸ λάβῃ. Ἄχ! θυμοῦμαι τὴν πρώτη φορὰ ὅπου,

μου διάβασε τὰ τραγουδάκια του τὰ χρυσά. Μ'έπνιξε τόσο βαρεία συγκίνηση πού τὰ μάτια μου δακρύσανε. Μου είχε μάλιστα πει ὁ καημένος πὼς ἀπὸ κείνα πού μου ἔδειχνε, καλὰ εἶτανε μονάχα ἓνα ἢ δύο. Κι ἀφοῦ ὅλα τᾶκουσα, ὅλα, ψιθύρισα ταραγμένη—«Ὅλα τους, ὅλα εἶναι ὠραία». Πῆρα τὰ τραγούδια κ' ἔφυγα.

Καὶ σήμερα νάχω στὸ γράμμα μου τὸ τουπέ, νάχω τὴν ἀναίδεια νὰ τοῦ μιλῶ γιὰ τὴν **ψυχρότητά** μου. Θὰ γελάσει. Ὅχι! Θὰ θυμώσει. Καὶ θά'χει δίκιο. Τί ἄστατα, τί σαχλά, τί μπόσικα πράματα πού εἶναι τὰ κορίτσια! Σὰν εἶμαι μαζί του, ὅτι μου προστάζει νὰ κάμω, τὸ κάνω. Ἀκούω τὰ ἱστορικά τῆς ζωῆς του πού μου ἀραδιάζει, τίς φωτογραφίες του τίς κοιτάζω. Εἶμαι δεμένη, σκλαβωμένη, λιωμένη, χωρίς νὰ τὸ πάρω ὑποψία. Ὅτι γυρίσω τὴ ράχη, τραβιούμαι. Ἀλλάζω.

Κι ἄμα φτάσω σπῆτι, φοβοῦμαι τὸν μπαμπάκα καὶ τὴ μαμάκα.

*

Εἴκοσι τέσσερες τοῦ Γιούνη, Παρασκευῆ, 1927, μεσημέρι καὶ δέκα.

7. ΗΣΥΧΙΑ.

Τὸ κάτω κάτω, τὴ λυποῦμαι. Φοβήθηκε τὴν ἀγάπη. Θὰ πῆ, φοβήθηκε τὴ Μούσα. Δὲν εἶναι γυναίκα· εἶναι τρυφερούδι. Ἐφυγε ἀλόγα, ἢ καημένη, ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς δόξας. Δὲν εἶμαι θυμωμένος. Μῆτε σε-λειασιμένους. Εἶμαι χαρούμενος πού δὲν ἔχω πιά νὰ χασομερήσω. Καὶ εἶναι κέρδος κάθε φορὰ ὅπου καταλαβαίνει κανεὶς τὴν ἀξία—ἢ τὴν ἀναξία ἐνὸς ἀνθρώπου.

Θὰ προσμένῃ ἀπάντησή μου. Καὶ θὰ τὴν τρέμῃ, μπᾶς καὶ τὴν τζακώσουνε μπαμπάκας ἢ μαμάκα. Δὲ θὰ πάρῃ ραμιὰν ἀπάντησι. Τὸ μόνο πού θὰ τὴ δαιμονίσῃ. Ἀδιαφορία. Τί κακὸς ἀλήθεια πού εἶμαι! μά, τί δὲν πρέπει κιάλα νὰ κάμῃ γιὰ νὰ ξεχάσω τὸ φέροσμο τῆς; Νὰ παραδοθῆ. Παραδομένη, ὅμως ἢ ἀπαράδοτη, θά'λλάξω τὸνομά τῆς, μήπως καφκηθῆ κατόπι καὶ πῆ—«Ἐμένα μὲ τραγοῦδῃσε ὁ Ψυχάρης.»

*

Εἴκοσι τέσσερες τοῦ Γιούνη, Παρασκευῆ, 1927, ἡ ὥρα τρεῖς καὶ ἀπόγεμα.

8. ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ

—«Ἄντρες, ἄντρες, ἄχ! Τί δὲ μᾶς κάματε

τόντις; Σκλάβες καὶ ζᾶ. Κάποιοι πάντα νὰ φοβούμαστε—ἢ τοὺς γονιούς μας ἢ τὸν ἀγαπητό μας.

Μιά μέρα ὅπου τὸ εἶχα νιώσει κατάβα-θά μου πὼς ἢ καλοσύνη του εἶτανε ἀπε-ραντῆ καὶ πὼς ἐγὼ εἶμουνε τιποτένια, τοῦ κάνω.—«Στάσου, στάσου, νὰ γίνω πῶ ἀξία τέτοιου δῶρου, καὶ τότες μου χαρίζεις τὴν πέννα τὴ χρυσή πού ἔχεις παραγγεῖλει γιὰ μένα».

Τὴν πέννα του! Νὰ τὴν κρύψω, νὰ μὴ μου τὴν πάρῃ κανένας.

Ἐκεῖνος μὲ μάλωσε καὶ μου τὴν πρόσ-φερε ἀμέσως. Κ' ἔλιωσα τότες ἀπὸ τὴ βνώμοσύνη μου! Δὲν κρατήθηκα. Τοῦ ἔπιασα τὸ χέρι, νὰ τοῦ τὸ φιλήσω.

Φοβοῦμαι, φοβοῦμαι τώρα σὰν τὰ θυ-μοῦμαι. Ἀλίμονό μου πού θὰ μ'ἀφανίσῃ, φτάνει νὰ τὸ φωνάξῃ πόσο τοῦ ἀφωσιώ-θηκα πρῶτα, πόσο κατόπι ρεζιλέφθηκα, τὸ παλιοκόριτο ἐγὼ, σὰν τοῦ ἀρνήθηκα τὰ τραγούδια του. Τόλμησα, τὸ μωριουδάκι. Δίχως νὰ τὸ συλλογιστῶ πὼς εἶναι ποιητής. Ἄφτοὶ δὲ σηκώνουνε προσβολές Κ' ἔχουνε τὴν πέννα τους, ἀτσάκιστο σπαθί.

Κάτι, κάτι θὰ κάμω, καθὼς τότες, γιὰ νὰ φανῶ ἀξία δοῦλα του.

Ἔτσι πρέπει. Ἔτσι τὸ χρέος μου τὸ θέλει. Ἔτσι τὸ θέλει ὁ νόμος ὁ ἀνθρώπι-νος. Ποιὸς θὰ νικήσῃ ἀπὸ τοὺς δύο; Ἡ μαμάκα κι ὁ μπαμπάκας, πού ἔχουνε πιά ταχτοποιημένη τὴ ζωὴ τους—ἢ Ἐκεῖνος πού χάνεται γιὰ μένα.

Χάνεται ἢ ξεχνᾷ;

Φτάνει νὰ μὴν ἔπαθε τίποτα.

Δεκαπέντε μέρες πού εἶδησι δὲν ἔχω καμιά.

*

Εἴκοσι τέσσερες τοῦ Γιούνη 1927, ἡ ὥρα τρεῖς καὶ σαράντα, τὸ ἀπόγεμα.

9. ΤΟ ΦΙΛΙ

—«Ἀχ! Γιατί νὰ πάω; Δὲ βάσιαξα. Πῆγα. Κοιταχτήκαμε στὰ μάτια. Οὔτε μιλιὰ. Καὶ φιληθήκαμε ἄγρια, στόμα μὲ στόμα».

*

Εἴκοσι τέσσερες τοῦ Γιούνη, Παρασκευῆ, 1927, ἡ ὥρα τρεῖς καὶ πενήντα, τὸ ἀπόγεμα.

10. Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Πάει τὸ φιλί. Πᾶνε πᾶνε μαζί του καὶ τὰ τραγούδια.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Jean Michel. Anthologie des poètes Neo-Grecs (1886—1929). Paris.

Ὁ κ. Jean Michel μαθαίνουμε πὼς εἶναι ἓνας ἐπίμονος μελετητῆς τῆς νέας μας λογοτε-χνίας. Τὰ Ἑλληνικά τᾶμαθε στὸν πόλεμο, πού βρέθηκε στὴ Σαλονίκη, κ' ἐπειτα βάλθηκε νὰ μελετᾷ καὶ νὰ μεταφράζῃ στὰ Γαλλικά τὰ λο-γοτεχνικά μας ἔργα. Τώρα παρουσιάζει αὐτὴ τὴν ἀνθολογία ἀπὸ ποιήματα τῶν τελευταίων χρόνων μεταφρασμένα Γαλλικά. Ἡ ἐργασία αὐτὴ δίνει μιὰ πολὺ γενικὴ ἰδέα τῆς λυρικῆς μας ποίησης τοὺς Γάλλους, μὰ ἔχει ἀρκετὰ ἐλαττώματα. Ὁ μεταφραστὴς ἀλλάζει τὰ μέτρα τῶν πρωτοτύπων, μὰ καὶ ἀπλοποιεῖ σὲ πολλὰ σημεῖα ἢ ἀλλάζει ὅλος διόλου τὴν ἔννοια. Ἐπειτα ἔχει καὶ παρανοήσεις σὲ λέξεις. Γιατὶ βέβαια δὲν εἶναι τὰ τραγιά βοεufs, μὰ τὰ βό-δια. Δὲν εἶναι τὰ βόδια (καματερά) ἀνες, μὰ τὰ γαϊδούρια. Δὲν εἶναι τὸ μονοπάτι τοῦ χωραφιοῦ (σῆμα) fils de fer... Καὶ εἶναι παρᾶξενο πὼς τέτοιες γκάφες κάνει ὁ μεταφραστῆς, ἐνῶ μονάχα μὲ τὴν ὅλη ἔννοια τῆς φράσης θὰ μπο-ροῦσε νὰ βρῆ τὸ λάθος. Γιὰ νὰ συνθέσῃ τὴν ἀνθολογία του ὁ κ. Michel ἔχει μεταχειριστῆ πολλὰ βοηθήματα καὶ, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καὶ τὴν «Ἀνθολογία τῶν νέων ποιητῶν μας (1900—1920)», πού βγάλανε τὸ 1922. Μὰ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος φαίνεται πὼς οἱ αἰώνιοι Ρωμοὶ καλοθε-λητῆς μὲ τίς προσωπικὲς τους συμπάθειες κ' ἀντιπάθειες, πῆρανε στὸ λαμό τους τὸν κ. Michel μὲ στραβές καὶ πρόστιγες ὑπόδειξεις. Ἐκεῖ πρέπει ν' ἀποδώσουμε τὸ παρᾶξενο διά-λεγμα τῶν ποιητῶν τῆς ἀνθολογίας αὐτῆς, πού ἔχει μέσα μεταφράσεις ἀπὸ γραφτὰ τῶν κ. κ. Κλ. Τσαγκοῦ, Γ. Ντελῆ, Γιάννη Ζερβοῦ, Λ. Κακοῦλα, Γ. Στρατήγη κ.λ.π. ἐνῶ ξεχνᾷται ποιη-τές, σὰν τοὺς κ.κ. Τ. Παπατζώνη, Φ. Γιοφύλλη, Μιχ. Ἀργυρόπουλο, Νατ. Λαπαθιώτη, Ν. Χατ-ζάρα κ.λ.π. Μὰ τὰ ἴδια εἶχε πάθῃ μὲ τὴν ἀνθο-λογία του κ' ὁ τόσο ἐνδοκλόπιτος φίλος μας κ. Ντίτριχ...

Φ. Γ.

*

Σημ.—Στὸ ἐρχόμενο φυλλάδιο θὰ γράψουμε γιὰ τὰ καινούργια βιβλία τῶν κ. κ. Μ. Βισάνθη, Ν. Χάγερ—Μπουφίδη, Μ. Ἀργυρόπουλου, Ἀπ. Μελαχροινῶ καὶ Π. Πρεβελάκη. Σ' αὐτὸ τὸ φυλ-λάδιο ὁ χῶρος μᾶς ἴητε στενός.

ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρον Κεντρικὸν (Θίασος Β. Ἀργυρο-πούλου) Paul Frank: «Δουλειὲς Ἀμερι-κάνικες» (Κωμωδία σὲ 3 πράξεις).

Σάτυρα τῆς Ἀμερικανικῆς παραδοξολογίας. Ὁ διευθυντῆς μιᾶς μεγάλης βιομηχανίας προ-σκαλεῖται στὸ σπῆτι τοῦ ἀντιπροσώπου του κ' ἐπειδὴ βρῖσκει τὴν γυναῖκα του σύμφωνη μὲ τὰ γούστα του τοῦ τὴν γυρεύει χωρίς πολλές πε-ριφράσεις. Ὁ ἀντιπρόσωπος δέχεται εὐχαρί-στως ἐπειδὴ ἢ δῆθεν γυναῖκα του εἶνε ἢ δι-ακυλογράφος του πού ἔξ ἀνάγκης παρουσιά-στηκε ὡς σύζυγος τοῦ προϊσταμένου της γιατί ἢ πραγματικὴ σύζυγος εἶχε τὰ νεύρα της καὶ τῶσκασε ἀπὸ τὸ σπῆτι. Ἔργο χωρίς ἀξιώσεις πού ἀκούεται ἐν τούτοις εὐχάριστα κ' ἔχει τὸ σκηNIKὸ προτέρημα τῆς ἐνότητος τόπου καὶ χρόνου. Ἐκτέλεση συνειδημένη

Λέο Λενς: «Ἡ μωροδία τῆς γυναίκας μου» (κωμωδία σὲ 3 πράξεις).

Ὁ καθηγητῆς Σρόατερ ζῆ εἰρηνικά μὲ τὴ γυναῖκα του Ἰλζα. Ἐνα βράδι πού εἶνε ἔτοι-μοι νὰ πάνε σ' ἓνα ἀποκεράτικο χορὸ παρου-σιάζεται ἓνας φίλος τοῦ καθηγητοῦ, πού τὸν ξεμωαλίζει λέγοντάς του νὰ πάνε μόνοι, χωρίς τὴ γυναῖκα του, γιὰ νὰ διασκεδάσουνε πραγμα-τικά. Ὁ σύζυγος προφασίζεται ξαφνικά πονο-κέφαλο καὶ τὸ σκάζει τὴ νύχτα. Τὰ ἴδια κ' ἢ γυναῖκα του πού τὴν ξεμωαλίζει μὰ φίλη της. Ἔτσι τὸ ἀντρόγυνο πηγαίνει ἐξωχωριστὰ, στὸ ἴδιο κέντρο, καθένας γιὰ νὰ διασκεδάσῃ μὲ νέες γνωριμίες. Ἄλλα, καθὼς εἶνε μασκὲ καὶ δὲν γνωρίζονται, ὁ φίλος τοῦ καθηγητοῦ συνεν-νομημένος μὲ τὴ ζωντοχιῆρα παρουσιάζουν τὸν καθηγητῆ σὲ μιὰν ἀγνωστὴ κυρία πού εἶνε ἢ πραγματικὴ τὴν γυναῖκα. Ὁ καθηγητῆς βρῖσκει γοητευτικὴ τὴν κατάκτησή του καὶ νοιώθει τὸν ἑαυτό του νὰ ξαναβιώνει. Ἐν τῷ μεταξύ δη-μιουργοῦνται ἀπελάλληλες παρεξηγήσεις μὲ τὸν ὑπηρέτῃ καὶ τὴν ὑπηρετρία καὶ στὸ τέλος ἀνακα-λύπτεται ὅτι ὁ καθηγητῆς διεσκέδασε ἀπλού-στατα μὲ τὴ νόμιμη γυναῖκα του, πράγμα τὸ ὅποιο ἐνθουσιάζει καὶ τοὺς δύο, διότι τοὺς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ βρῆ ὁ ἓνας στὸν ἄλλον ἀγνωστα θέληγτρα πού ἢ καθημερινότης καὶ ἢ πεζότης τὸν συζυγικὸν βίον τὸ εἶχε σπῆν ἀφά-νια. Ἔτσι, μὲ τὸ πείραμα τοῦ φίλου, ὁ συγ-γραφέας ὑποστηρίζει τὴ «θέση» ὅτι καὶ μόνον μὲ τὴν ἰδέα ὅτι διασκεδάσει κανεὶς μὲ τὴ γυ-ναῖκα του παθαίνει ἀπὸ μαρασμὸ ἔστω καὶ ἂν ἢ γυναῖκα αὐτὴ ἔχει μιὰ πραγματικὴ γοητεία

πού είνε σὲ θέση νὰ τὴν δῆ κάθε τρίτος πλὴν τοῦ συζύγου. Εἶνε ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ξεκινᾷ ἡ συζυγικὴ ἀδιαφορία, τὸ φλέει τοῦ ζήλου πρὸς τὴν παντρεμένη γυναῖκα καὶ τὸ δῆλημα πού καταλήγει ἢ στὴν ἀπουσία ἢ στὸν μαρασμό. Μικρὰ ψυχολογικὰ αἷτια πού δημιουργοῦν ὅμως σοβαρότατες συνέπειες κ' εἶνε καθημερινὰ φαινόμενα στὴ ζωὴ. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς θέσεως αὐτῆς τὸ ἔργο ἀκούγεται εὐχάριστα. Ἄν ἀφαιρέση κανεὶς τὸν κ. Ἀργυρόπουλο καὶ τὸν κ. Εὐθυμίου, οἱ λοιποὶ ἐκτελεστές ἔπαιξαν ἀθλια.

★

Χ. Γιαννακόπουλου: «*Ἡ σύζυγος τοῦ τμηματάρχου*» (μονόπραχτὴ κωμῳδία).

Τὸ ἔργο αὐτὸ παίχτηκε μαζί μ' ἄλλα ἕνα βράδυ στὸ θέατρο τοῦ Παγκρατιοῦ ἀπὸ τὸ θίασο τοῦ κ. Ρώτα.

Μιά κοκότητα πού μπαίνει σ' ἕνα ὑπουργεῖο καὶ ἐρωτοτροπεῖ μὲ δυὸ ὑπαλλήλους, λέει πὼς εἶνε ἡ γυναῖκα τοῦ τμηματάρχη, τοὺς πέρνει καὶ δανεικὰ, καὶ στὸ τέλος ἀποκαλύπτεται πὼς ὁ τμηματάρχης (νεοδιωρισμένος) εἶνε ἀνύπαντρος. Ἡ κωμῳδία αὐτὴ ἔχει ἀρχαῖα βιώσιμα στοιχεῖα. Πρέπει ν' ἀλλάξη ἡ φρασεολογία τοῦ ὑπουργικοῦ κλητήρα.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

— **Ε. Μπερτσᾶ.**

Ἄσσοι ἔχουν πιά καταλάβῃ καὶ χωνέψῃ πὼς ἄλλο εἶναι χρωματιστὴ φωτογραφία κ' ἄλλο ζωγραφικὴ, ὅσοι ἔχουν νιώσῃ καλὰ πὼς ἡ ζωγραφικὴ εἶναι προσωπικὴ δημιουργία μ' ἐλευθερία κ' ὄχι δουλικὴ ὑποδοῦλωση στὸ ἀντικείμενο πού δίνει ἡ φύση, μονάχα αὐτοὶ μποροῦν νὰ νιώσουν τὴν Τέχνη τῆς δ. Ἐρασμίας Μπερτσᾶ. Ἄσσοι ὅμως ἀκόμα σήμερα πέρνουν τὸ διαβήτη καὶ τὴν ἀμάθειά τους γιὰ νὰ μᾶς πουν μὲ τὰ ἐφόδια αὐτὰ πὼς ἡ δ. Μπερτσᾶ δὲν ἔχει τρίτη διάσταση, θὰ πῆ πὼς ἔχουν νυχτωθῆ μιλία μακρὰ... Γιατὶ τὴν τρίτῃ διάσταση δὲν τὴν καθάρησε ἡ δ. Μπερτσᾶ. Τὴν καθάρησαν οἱ κυριότερες ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια, τὴν περιφρόνησαν κ' οἱ φουτουρίστες ἀνακατείνοντας ὅλα τὰ σύνορα τόπου καὶ χρόνου. Μὰ ἡ ἀγραμματοσύνη τῶν «τεχνοκρίτων» μᾶς εἶναι τέτοια πού ἀνακαλύπτουν τὴν Ἀμερικὴ καὶ δὲν μποροῦν ν' ἀνακαλύψουν πὼς οὔτε καταλαβαίνουν οὔτε ξέρουν τί γράφουν. Ἡ δ. Μπερτσᾶ ὅμως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τριφῇ στὰ μούτρα τῶν σπουδαίων «τεχνοκρίτων» ὅλα τὰ ἔργα πού θαυμάζουν, ὅπως τὸν Χειμῶνα, τοῦ Περίλλα κ. λ. π. Γιατὶ ἡ δ. Μπερτσᾶ εἶναι ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ!

Στὴ μικρὴ σάλα τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» ἡ δ. Μπερτσᾶ παρουσιάζει τώρα 23 λάδια τῆς κ' 11 ἀουαρτέλλες, Ρωμαλέα δημιουργία. Ἀπὸ τὴ φύση πέρνει ἡ Δημιουργὸς μονάχα κάποιες ἀφορμὲς γιὰ νὰ μᾶς μπάσῃ στὸ δικό της κόσμο. Γιὰ νὰ κάμῃ τὴ «Θέα ἀπὸ τὴν

Ἀκρόπολη» ἄξαρνα, πῆρε κάτι ἀπὸ μιὰ κολώνα καὶ κάτι ἀπὸ ὅσα ξεπλύνονται ἀντίκρου πέρα. Κ' ἔπειτα ἔχτισε μόνῃ τῆς χρωματικὸς τόνους πού δὲν ὑπάρχουν στὴ φύση, μὰ ἀνεβαίνουν εὐγενικοὶ καὶ ὑπερκόσμοι καὶ δένονται συνθετικά. Καὶ τὸ «Ἐρεχθεῖον» τῆς ἔχει δικό της στήσιμο καὶ χρῶμα. Μὰ πῶς πολὺ δημιουργικὴ μᾶς παρουσιάζεται στὸ «Ὀνειρο», ὅπου ἡ φαντασία διώχνει κάθε ρεαλιστικὸ ἀπομεινᾶρι καὶ δένεται λαμπρότατα μὲ εὐγενικότητα χρῶματα, λίγα μὰ μὲ πλοῦτο ἀπὸ ἀπόχρωσες. Εἶναι μαγευτικὸ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ταμπλό. Πῶς πολυσύνθετο, μὰ ὅμοια μαγευτικὸ ξεπροβάλλει τὸ: «Γυναῖκα καὶ Διάβολος». «Στὸ δάσος» ἄλλη ἀρμονία μορφῶν καὶ χρωμάτων, χωρὶς νὰ καταργητῆ κ' αὐτὴ ἡ περιήρημη τρίτῃ διάσταση... Ἡ «Προαισθησις κακοῦ» ἔχει πῶς πολλὴ ἔκφραση. Θυμίζει ἐξ-πρεσιονισμό. Τὸ «Εἰδύλλιο» τῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὴ φύση, μὰ ἀπλοποιημένο πριμιτιβικά καὶ μ' ἕνα θέμα αἰώνιο, συμπληρώνεται σὲ λαμπρὴ δημιουργία.

Τὰ τοπεῖα τῆς ἔκθεσης ἔχουνε μιὰ ἀνάπλαση καὶ μιὰ ἀναδημιουργία μέσα στὴν αἰσθησις τῆς ζωγράφου, μιὰ ἀπλοποίηση καὶ λαμπρότητα στὴ χρωματικὴ τους ἀρμονία, πού μᾶς δίνει.

Μὰ πῶς πολὺ ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ σημειωθῆ τὸ τελευταῖο ἔργο τῆς δ. Μπερτσᾶ: «Ἡ Μοῖρα». Μοῖραῖα τὰ γυναικεῖα σώματα πέρνουν στὸν πετρωμένο δρόμο. Καμμιά δύναμη δὲν ὑπάρχει ἀπομέσα τους. Ὅλα τὰ τραβοῦν ἀπέξω, τὰ διευτύνουν, τὰ χάνουν μέσα σὲ μιὰ εὐγενικότητα καὶ ἡρεμῆ ἀρμονικότητα συνόλου... Τὸ ἔργο αὐτὸ μᾶς κατακυριεύει, χωρὶς νὰ μπορῆ εὐκολὰ νὰ ἐξηγηθῆ τὸ γιατί.

Εἴχαμε τρία χρόνια νὰ ἰδοῦμε ἔργα τῆς δ. Μπερτσᾶ. Τότες ἦταν ὁ μετακυβιστής, πού ἀρχίζε νὰ μπαίνη στὸν ἐλεύθερο δρόμο του μὲ τὰ μεγάλα ἐφόδια τοῦ ταλέντου του. Τώρα ἡ δ. Μπερτσᾶ εἶνε ὁ Δημιουργός. Μὰ δὲν θὰ σταματήσῃ ὡς ἐδῶ. Ἐπιμένει καὶ προχωρεῖ, κ' ἄς μένει πίσω τὸ κοινόν... Ἡ ζωγράφος αὐτὴ θὰ φτάσῃ ψηλά. Εἶναι ἕνας μεγάλος τρελλός, μέσα σ' ἕνα σύνολο ἀπὸ μικροκαταφερτζήδες...

★

— **Ἄγγ. Θεοδωρόπουλος.**

Μία ἔκθεση πού μπορεῖ νὰ μᾶς σταματήσῃ μ' ἐνδιαφέρον εἶναι ἀκόμα τοῦ κ. Ἄγγελου Θεοδωρόπουλου στὶς σάλες τοῦ κ. Στρατηγόπουλου. Ἐκθῆτε ἔχει ἔργα χαρακτηριστικὰ: Ξυλογραφίες, χαλκογραφίες καὶ μοσιτικίες. Μὰ καὶ σαγκίνες καὶ λάδια. Ὁ κ. Θεοδωρόπουλος ἔχει φτάσῃ τὴν Ξυλογραφία σὲ σημεῖο ἐξαιρετικὸ γιὰ τὸν τόπο μας. Ἐχει παλαίσι μ' ὅλα τῆς τὰ μουσικὰ καὶ μᾶς παρουσιάζει ἔργα συνθετικά καὶ δημιουργικά, ἐλεύθερα καὶ πρωτότυπα. Πέρνει τὴ φύση καὶ τότε τὴν ξετολίγει διακοσμητικά καὶ τότε θαρραλέα τὴν ἀναδημιουργεῖ. Μὰ καὶ σ' ἄλλα εἶδη τῆς χαρακτηριστικῆς εἶναι μαέστρος. Ἐκθῆτε καὶ λάδια. Καὶ μέσα στὰ τοπεῖα του φαίνεται ἕνας καλλιτέχνης πού προχωρεῖ σὲ ἀσφαλισμένο δρόμο.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΑΣ

ΚΑΙΝΟΤΡΓΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(*Ἀναγγέλλουμε ὅσα βιβλία καὶ περιοδικὰ λαβαίνουμε. Κρίνουμε ὅποια θέλουμε*)

— **Βιβλία.**

Ἄγγ. Σικελιανοῦ. «Ἡ ἀποστολὴ τῆς κοινότητος». (Ἐνωσις ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως. Διαλέξεις ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως γενόμεναι δημοσίᾳ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ ἐταιρικόν ἔτος 1929—30. 4ον). Ἐκδότης Ν. Η. Μαργαρίτης. Ἀθήνα 1930.

Ν. Χάγερ Μπουφίδη. Δέκα ποιήματα. Ἀθήνα 1930.

Ν. Ἀργυρόπουλου. (Ρήγα Ραγιᾶ). «Τραγοῦδια τῆς Ἀνατολῆς». (Σμυρναϊτικὰ—Σουλτάνοι—Ἀνατολίτικα). Ποιήματα. Ἀθήνα. Τυπογραφικὰ καταστήματα Ἀδελφῶν Γεωργιάδων. 1930.

Γερασ. Σπαταλάς. «Ἀντίλαλοι». (Ποιήματα). Ἐκδοσις περιοδικοῦ «Μουσικὰ Χρονικά». Ἀθήνα 1930.

Ἀδ. Δ. Παπαδήμα. «Κακόμοιροι ἄνθρωποι!» (Διήγημα). Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀθηνᾶ». 1930.

Μερικοί μετανάστες. Διήγημα Μ. Βισάνθη. Ἐκδότης Α. Μαυρίδης. Ἀθήνα. 1930

Γρηγόρη Ν. Θεοχάρη. «Θλιμμένοι Ναζωραῖοι» (Ποιήματα). Ἐκδοσις «Διανοομένου». 1930.

Γ. Σ. Δούρα. «4 τραγοῦδια τῆς αὐγῆς, τὸ ἐργετήριον καὶ ὁ ἐπίλογος». (Ποιήματα). Ἀθήνα 1930.

Ἀπόστολου Μελαγχρῆ. «Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις». Τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη. (Μετάφραση) Ἀθήνα. Τυπογραφεῖο Ν. Δαμιανοῦ καὶ Σια. 1930.

Κώστα Π. Μαρίνη. «Ἀντίλαλοι ἀπὸ τὸ χωριὸ μᾶς». (Λαογραφικὴ μελέτη). Ἀθήνα 1929.

Τάσου Τσιμπούκη. «Μετὰ τὴν καταγίδα». (Διήγημα). Ἐκδοτικὸς οἶκος Ν. Θεοφανίδη καὶ Σ. Λαμπταδαρίδη. Ἀθήνα.

Λευτέρη Ἀλεξίου «Μπαγκατέλλες». (Ἐμμετρο καὶ πεζά). 1908—1930. Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, 1930.

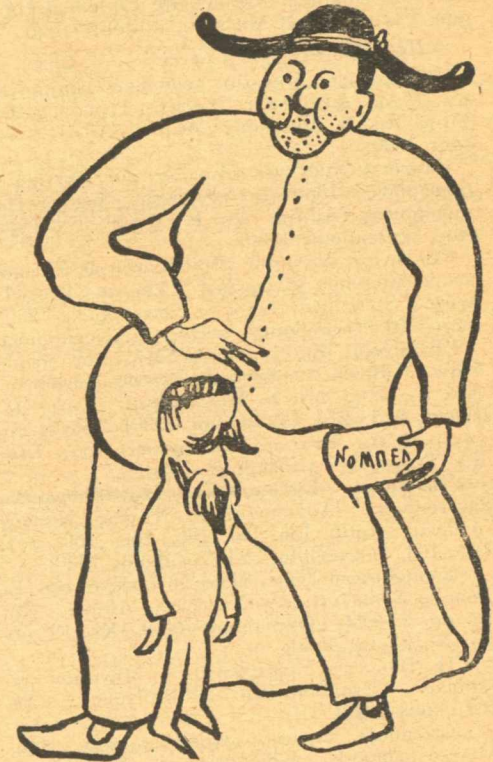
Ἀτηλιώτη—Φωτεινοῦ: Δημοτικὴ Παιδεία στὴν Κύπρο, ἦτοι παιδαγωγικὴ καὶ κοινωνικοοικονομικὴ μελέτη γιὰ τὸ Ἐκπαιδευτικὸ μᾶς σύστημα. Κύπρος 1930. Στὴν Κύπρο γρ. 6, ἄλλω δρ. 15.

Ἄνας Κατοῦρα, ἱατροῦ: Ὑγεία—ὁμορφιά—ἠθικὴ. (Μελέτη). Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασσιόνη. Ἀθήνα—Ἀλεξάνδρεια. (Περιοδικὸ «Ἐρευνα». Σεπτέμβριος 1930). Πωλεῖται δρ. 10 στὰ βιβλιοπωλεῖα.

Μ. Μουσεῖδου, ἱατροῦ: Ὑγείαν τῶν φύλων: Γενετήσιος ζωὴ. Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασσιόνη. Ἀθήνα—Ἀλεξάνδρεια 1930. (Βιβλιοθήκη ὠφελίμων βιβλίων Α. Κασσιόνη). Πωλεῖται δρ. 22 στὰ βιβλιοπωλεῖα.

Σωκράτης Α. Προκοπίου: Νεοέλληνες στὴν Ἀσία καὶ Ἀφρικὴ πρωτοπόροι τοῦ πολιτισμοῦ. Πορτραῖτα καὶ σκίτσα ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὰ ταξίδια μου μὲ 130 εἰκόνας. Ἀθήνα 1930.

Π. Πρεβελάκη: Δομῆνικος Θεοτοκόπουλος (El Greco). Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθεροδράκης». Α. Ε. Ἐν Ἀθήναις 1930. (Γράμματα—Ἐπιστῆμαι—Τέχνη. Ἄρ. 33).

Ο ΠΑΠΑ-ΟΥΨΑΛΑΣ

Τὸ κόμμα τὸ πανίσχυρο
διέδιδε πάντα εὐρέως
πὼς στὴν παπαδοσύνη του
ἔδχε ὁ παπᾶ-Οὐψάλας.
Πλὴν ἀνθρώρακες ὁ θησαυρός!
Τὸ βοῦτηξ ὁ Ἑβραῖος.
Κρίμας τίς σόλες πούλυσαν!
Τὴν ἔπαθεν ὁ τάλας!

ΑΣΕΒΕΣΤΑΤΟΣ

Ἡλία Π. Βουτιερῖδη: Ἡ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Γενικὸ ἱστορικὸ ἐξέτασμα τῆς. Ἐκδοτικὸς οἶκος Μιχαὴλ Σ. Ζηκάκη. 1930.

Ἡλία Π. Βουτιερῖδη: Ἡ ξένη ἐπίδρασις στὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Ἐκδοτικὸς οἶκος Μιχαὴλ Σ. Ζηκάκη. 1930.

Κ. Φαλτάιτς: Τσιγγάνοι καὶ Ὀρφεὺς. Ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Μουσικὰ Χρονικά» Ἀθήνα—1930.

Ultimo. An imaginative narration of life under the earth with projections by John Vassos and the text by Ruth Vassos. E. P. Dutton and Company, inc., New York. 1930.

Jean Michel. Anthologie des poètes Neo-grecs (1886—1929). Avant-propos de la Com-

tesse de Noailles. Préface de Phileas Lebesgue. Paris. Albert Messein, editeur. 1930.

— **Περιοδικά.**

«Ο Λόγος». Μηνιαίο περιοδικό γραμμάτων και τέχνης. Διευθυντής Ἀγγελος Τροζάνης Ἐκδότης Ἄρ. Ν. Μανρίδης Ἀθήνα Ἄρ. 1. Νοέμβριος 1930.

«Μουσικά Χρονικά». Μηνιαία καλλιτεχνική ἐπιθεώρησης. Ἰδρυτής—Διευθυντής Ἰωσήφ Παπαδόπουλος Ἀθήναι Χρ. Β'. Νο 8—9 (Αὐγούστος Σεπτέμβριος 1930).

«Ἑλληνίς». Μηνιαίον περιοδικὸν τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων. Ἀθήναι. Ἔτος Γ'. Τεύχος 8—9 (Αὐγούστος—Σεπτέμβριος 1930), τεύχος 10 (Ὀκτώβριος), τεύχος 11 (Νοέμβριος).

«Ἑλληνική Ἐπιθεώρησης». Μηνιαίον περιοδικόν. Ἀθήναι. Διευθύντρια Εὐγενία Ζαωγράφου. Ἐπί τῆς ὕλης Ἄπ. Ν. Μαγγανάρης. Ἔτος ΚΓ'. Τεύχος 275—276 (Νοέμβριος 1930). Τεύχος πανηγυρικό τῆς Ἑθνικῆς Ἐκατονταετηρίδος. Ἔτος ΚΔ' Τεύχος 277 (Νοέμβριος 1930)

«Ἐβδομάς». Ἐβδομαδιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησης. Ἀρχιουναίτης Ντόλης Νίκβας. Ἀθήναι. Ἄρ. 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163. (Ὀκτώβριος καὶ Νοέμβριος 1930).

«Σοσιαλιστικὴ Ζοή». Μηνιαίον ὄργανο τῆς Ἐνώσεως Σοσιαλιστικῶν Σπουδῶν. Ἀθήναι. Χρ. Β'. ἄρ. 23—24 (Ὀκτώβριος 1930), Χρ. Γ'. ἄρ. 25 (Νοέμβριος 1930).

«Ἡ Ἥχῳ τῆς Κεφαλληνίας». Μηνιαίον περιοδικόν. Ἔτος 3ον ἄρ. 29 (Αὐγούστος—Σεπτέμβριος 1930).

«Κυκλάδες». Μηνιαίο λογοτεχνικό καὶ καλλιτεχνικό περιοδικό, ἐκδιδόμενον στὴ Σύρο. Διεύθυνση Ρίτα Μπούμπη, Κατίνα Μπαίλα, Βίκτωρ Παπαδάκης. Ἄρ. 5 (1 Ὀκτωβρίου 1930), 6 (Νοέμβριος 1930).

«Ἐπτάνησος». Μηνιαία πανεπτανησιακὴ φιλολογικὴ—ιστορικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησης. Διευθυντής καὶ ἐκδότης: Πίττης Μαρτίνης. Κέρκυρα. Ἔτος Α'. τεύχος 1ον. (Νοέμβριος 1930).

«Ἰόνιος Ἀνθολογία». Μηνιαίο ιστορικο—φιλολογικὸ καὶ καλλιτεχνικό περιοδικό. Διευθύντρια Μαριέττα Μινώτου. Ζάκυνθος. Τεύχος 41—42 (Ὀκτώβριος 1930).

«Αἱ Μούσαι». Φιλολογ. καὶ ἱστορικὸν περιοδικὸν δεκαπενθήμερον. Ἰδρυτής—Διευθυντής Λ. Χ. Ζώης. Ζάκυνθος. Ἄρ. 861 (27 Σεπτεμβρίου 1930), 862 (1 Νοεμβρίου 1930), 863—864 (22 Νοεμβρίου).

«Τὰ Χρονικά». Μεγάλῃ ἐπιθεώρησης τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος Ἰδιοκτήτης—Διευθυντής Γεράσιμ. Δ. Κασόλας. Μεσολόγγιον. Ἄρ. 16 (1 Ὀκτωβρίου 1930).

«Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη». Μηνιαίο λογοτεχνικό καὶ καλλιτεχνικό περιοδικό Διευθύνεται ἀπὸ τὴ Ρίτα Σεγκοπούλου. Ἀλεξάνδρεια Χρονιά 4η. Τεύχος 9—10. (Σεπτέμβριος—Ὀκτώβριος 1930).

«Ἴσις». Ἐβδομαδιαίον ὄργανον τῆς Ἑλληνοαιγυπτιακῆς ζωῆς. Ἀλεξάνδρεια. Ἄρ. 291 (20 Σεπτεμβρίου 1930).

«Ὁ γιατρός». Περιοδικό ἐπιστημονικό μὲ πα-

ράστημα χρήσιμο γιὰ τὶς οἰκογένειες. (Γραμμένο Ἑλληνικά τὸ περισσότερον, σὲ δημοτικὴ καὶ ἓνα μέρος Γαλλικά.) Διευθυντής—Ἰδιοκτήτης Π. Κ. Σμυρνιώτης. Κάιρο. Τόμος 1. Ἄρ. 1 (Αὐγούστος 1930).

«ΡΑΦ». (RLF. Front littéraire ouvrier). Sofia (Βουλγαρίας) Ἄρ. 27 (24 Σεπτεμβρίου 1930), 28 (8 Ὀκτωβρίου 1930), 29 (15 Ὀκτωβρίου 1930), 30 (22 Ὀκτωβρίου 1930), 31 (5 Νοεμβρίου 1930), 32 (19 Νοεμβρίου).

«Libre» Directeur Louis Roussel. Montpellier (France). Nos 96—97. (Octobre—Novembre 1930).

Ἡ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

— Δ Η Λ Ω Σ Η.

Σύμφωνα μὲ τὰ σκληρὰ μαθήματα τῆς πείρας, ἀναγκαζόμεστε νὰ ἐφαρμόσουμε τοὺς ἀκόλουθους ὅρους γιὰ τὶς συνδρομῆς τῆς «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ»:

1) *Κανένας, χωρὶς καμμιά ἐξαιρέση, νέος συνδρομητῆς δὲν γράφεται ἂν δὲν πληρωθῇ μπροστὰ ἢ συνδρομῇ του*

2) *Στοὺς παλιὸς συνδρομητῆς, ποὺ τελειώνει μ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο ἢ συνδρομῇ τους, θὰ σταλθῇ ἀκόμα ἢ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ» τρεῖς μῆνες. Κι ὅσοι δὲν πληρῶσουν ὡς τὸ τέλος τοῦ Μάρτη θὰ σβυστοῦν χωρὶς καμμιά ἐξαιρέση.*

3) *Κάθε ἄλλος συνδρομητῆς θὰ σβύνεται μόλις τελειώσῃ ἢ συνδρομῇ του.*

4) *Χάρισμα δὲν στέλνεται ἢ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ» σὲ κανέναν, ὅξω ἀπὸ λίγους, τοὺς πιδ ταχυκοὺς συνεργάτας μας καὶ ἀπὸ τὶς δημοσίους βιβλιοθήκες.*

Παρακαλοῦμε νὰ μὴν κακοφανοῦν σὲ κανένα οἱ ἀποφάσεις αὐτές, γιατί ὅλοι γρέπει νὰ ξέρουν πὼς ἢ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ» βγαίνει κάνοντας διπλὸν ἀγῶνα: διανοητικὸ καὶ οικονομικὸ μαζί.

Στ. Σταβ. Σαλονίκη. Δὲν ξέρουμε ἂν ὁ κ. Καζαντζάκης ἀπαρνήθηκε τὰ προηγουμένα βιβλία του. Ὡστόσο εἶναι φανερό πὼς σήμερα δὲν κάνει κανένα ἀγῶνα γιὰ τὸν κομμουνισμό. Στέκεται ἀδιάφορος ἀπέναντι του. Ἄλλο τίποτα δὲν μπορούμε ν' ἐμεῖς νὰ ξέρουμε.—**Βασ. Ἀργάκη.** Οὔτε ποιήμα, οὔτε λογοτέχνημα δημοσιεύσιμο εἶναι αὐτὸ ποὺ στείλατε. Δὲν ξέρουμε ἂν ἔχει πολιτικὴ σκοπιμότητα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐνδιαφέρει τὴν «Πρωτοπορία».—**Χρ. Ζαγ...** Ἄσταν ἄτεχνοι καὶ συνηθεισμένοι οἱ στίχοι σας, ἂν κ' ἔχουν κάποιο αἶσθημα. Δὲν κάνουν γιὰ τὴν «Πρωτοπορία».—**Δ. Μελά.** Καλοὶ οἱ στίχοι σας, μὰ τὸ περιεχόμενό τους πολὺ τριμμένο καὶ χωρὶς ἐνδιαφέρον—**Γιάννη Νέρισσαν.** Φαριστούμε γιὰ τὰ καλά σας λόγια. Τὸ ποιήμα σας δὲν ἀξίζει νὰ δημοσιευθῇ.—**Γ. Χ. Γ.** Καὶ τὸ πεζὸ καὶ τὸ ποιήμα ἔχουν ἀπόπειρες ρεαλισμοῦ Μπρονταϊρικῆς σχολῆς. Εἶναι ὅμως ἄτεχνα καὶ καὶ δὲν ἀξίζουν νὰ δημοσιευτοῦν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ "ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ," (1930)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

	Σελ.
Τάσος Ἀθανασιάδης.	Σημεῖα τῶν καιρῶν (Διήγημα) 214
Τ. Ἀνθίας.	Μία παρωδία (Ποίημα) 25
Ἀσεβέστατος.	Ὁ παπᾶ-Οὐψάλας (Ἐπίγραμμα) 281
Μ. Βάλσας.	(Μετάφρ. Ἰο. Σκαρβαβίου). Ζήτημα ἀλφαβήτων. (Μελέτη) 79
Θ. Α. Βλιζιώτης.	Τὸ κίνημα τοῦ Ψυχᾶρη (Μελέτη) 47
Δημοσθένης Ν. Βοντυράς.	Τὸ σαράκι τῆς ἀνθρωπότητος (Διήγημα) 235
Δ. Β.	Καὶ πάλι ἢ «Νέα Ἐστία» (Γράμμα) 25
Ἀντιγόνη Γαλανάκη.	Τσιγγάνα (Ποίημα) 82
»	Πόθος (Ποίημα) 102
»	Ὁ νέος τοῦ μεσαίου πατώματος (Ποίημα) 235
Γ. Γεωργακόπουλος.	Στὸν Ψυχᾶρη (Ποίημα) 213
Νανσικᾶ Γεωργιάδη.	Τὰ ζωντανὰ τῆς κυρᾶ-Νικολαινας (Διήγημα) 15
»	Χαραυγὴ καλοσύνης. (Σὰν ἐντύπωση ἀπὸ τὶς Δελφικὲς Ἐορτές) 179
Φῶτος Γιοφύλλης.	Ὁρέστη Λιγενῆ: «Ἐλεύθερο πνεῦμα» (Κριτικὴ) 23
»	Χρ. Βασιλακάκη: «Πληγὲς καὶ φραγγέλιον» (Κριτικὴ) 59
»	Β. Μεσολογγίτη: «Ὁ Ἀκούμας». (Κριτικὴ) 59
»	Ἄπ. Ν. Μαγγανάρη: «Στὸν πρώτο σταθμὸ» (Κριτικὴ) 59
»	Ντόλη Νίκβα: «Ντολορίτα» (Κριτικὴ) 59
»	Ἡ ἀλποποίηση τῆς γραφῆς μὲ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο (Μελέτη) 70
»	Νίκου Νικολαΐδη: «Ἡ καλὴ συντροφισσα» (Κριτικὴ) 90
»	Ντόλη Νίκβα: «Ἀνθρώπινες μαριονέτες» (Κριτικὴ) 90
»	Μαρίας Πολυδούρη: «Ἡχῶ στὸ χάος» (Κριτικὴ) 91
»	Ἡ «Ἀσκητικὴ» τοῦ Καζαντζάκη (Σημείωμα) 156
»	Κωστῆς Παλαμᾶς (Σύντομο σημεῖωμα) 175
»	Ὁ Κερυνωτάκης σύγχρονος ποιητῆς (δμιλία) 202
»	Ἡ θεατρικὴ τῆς ἀγραμματοσύνης (Κομμάτι ἀπὸ μελέτη) 76
Δημ. Γληνός.	Ἡ «Ἀσκητικὴ» τοῦ Καζαντζάκη (Γράμμα) 156
»	Ἡ λογοτεχνία μας ἀπὸ τὸ 1830 ὡς τὸ 1930 (Μελέτη) 116
Φ. Γ.	Οἱ φειτινὲς Δελφικὲς εορτῆς (Σημείωμα) 137
»	Ε. Π. Παπανούτσου: «Περὶ τέχνης» (Κριτικὴ) 217
»	Α. Ν. Καραβία: «Ἡ νύχτα μὲ πολύχρωμα φῶτα» (Κριτικὴ) 253
»	Γιάννη Μπεράτη: «Διασπορά» (Κριτικὴ) 253
»	Jean Michel: Anthologie des poètes Neo-Grecs (1886—1929) (Κριτικὴ) 279
»	Beethoven (Ποίημα) 153
Νίκος Δαμιανός.	Ἐνα παιδί χωρὶς πατέρα (Διήγημα) 241
Ἄγγελος Δόξας.	Σκάψιμο γιὰ θεμέλιωμα. 1830—1930 (Μελέτη) 111
Φ. Δραγούμης.	Ὅμιλιες σὲ φίλους κ' ἀγνώστους (Πεζογράφημα) 18
Ἀναστάσιος Δρίβας	

	Σελ.
Αναστάσιος Δρίβας.	
Θεριστής.	Μικρά έλεγεία (Ποιήματα) 212
»	Βελ. Φρόνης: «Παιδικό θέατρο» (Κριτική) 217
»	Γιώργη Βουγιουκλάκη: «Τò φάντασμα τής γυμνής γυναικας» (Κριτική) 218
Κ. Π. Καβάφης.	Εικών εικοσιτριετούς νέου καμωμένη από φίλον του
»	δημικά, έρασιτέχνην (Ποίημα) 150
»	Μέρους τού 1909, '10 και '11. (Ποίημα) 150
»	Ώραϊα λουλούδια κι' άσπρα ως ταίριαζαν πολύ (Ποίημα) 151
»	Στόν ίδιο χώρο (Ποίημα) 151
»	Ό καθρέπτης στην είσοδο (Ποίημα) 152
»	Ρωτούσε για την ποιότητα (Ποίημα) 208
»	Άς φρόντιζαν (Ποίημα) 209
Ν. Καζαντζάκης.	(Μεταφρ. Π. Πρεβελάκη). Τόντα — Ράμπα (Κεφάλαιο από μυθιστόρημα) 11
Β. Μεσολογγίτης.	Ν. Κατηφόρη: «Όσο κρατάει τò σκοτάδι» (Κριτική) 23
»	Τεύχρου Άνθια: «Τὰ σφυρίγματα τού αλήτη» (Κριτική) 24
Γκέο Μίλεφ	(Μεταφρ. Άπ. Ν. Μαγγανάρη) Ή κόλαση. (Ποίημα) 21
Μαριέττα Μινώτου.	Ή περασμένη φιλολογική χρονιά στην Ίταλία (Κριτική μελέτη) 125
»	Ή γιορτή τού βιβλίου (Γράμμα) 254
Μαρ. Μιν.	Ή Ίταλική ακαδημία (Σημείωμα) 223
Ρουπερτ Μπρούκ.	(Rupert Brooke. — Μεταφρ. Δημ. Κακλαμάνου)
»	Μενέλαος και Έλένη (Ποίημα) 216
Άριστος Νάσης.	Τί πρέπει νά συζητηθῆ (Άρθρο) 77
»	Σαρκική νύχτα (Ποίημα) 211
Δημήτρος Παναλιέφ.	(Μεταφρ. Άπ. Ν. Μαγγανάρη) Πείνα (Ποίημα) 89
Τ. Κ. Παπατσώνης.	If only (Ποίημα) 5
»	Μεγάλη άναμونه τής έπιούσης (Ποίημα) 210
Θ. Πιερίδης.	Έπιτύμβιο τού παλιού ποιητή (Ποίημα) 50
»	Ή πρώτη μέρα τού φθινόπωρου (Ποίημα) 234
Π. Πρεβελάκης.	Ό Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε (Σημείωμα) 83
Διλή Πριονιστή.	Γύρω από τόν Παλαμά (Κριτικό γράμμα) 177
»	Ό άχός τών περασμένων (Διήγημα) 247
Μιχ. Πριονιστής.	Ό Ψυχάρης και τò Νόμπελ (Σημείωμα) 172
Ή «Πρωτοπορία».	Τ' ανέκδοτα τού Ψυχάρη (Σημείωμα) 24
»	Ή «Μούσα» τού Ψυχάρη (Σημείωμα) 91
»	Μαρινέττι και Καβάφης (Σημείωμα) 91
»	Τò λογοτεχνικό μνημόσυνο τού Καρυωτάκη (Σημείωμα) 156
»	Για τò γράμμα τού κ. Γερ. Σπαταλά (Σημείωμα) 157
»	Άπάντηση από τόν τάφο (Σημείωμα) 167
»	Ό Παλαμάς και τò Νόμπελ (Σημείωμα) 197
»	Προλεγόμενα στο «Στεφάνι τής Μαργαρίτας» τού Ψυχάρη 265
Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε.	(Μεταφρ. Γιώργου Καρανικολού) Τò τραγούδι τής άγάπης και τού θανάτου τού σημαιοφόρου Χριστόφορου Ρίλκε (πεζογράφο) 83
Ίωακείμ Ρίνγκελνιτς.	(Μεταφρ. Κώστα Δαρρίγου) Ήνα σταυροδρόμι. (Ποίημα) 21

Δ. Ρουσσέλ.	Για τò ζήτημα τού Λατινικού Άλφάβητου (Κομμάτια από άρθρο) 78
Λυδία Σεϊφούλινα.	(Μεταφρ. Άθηνάς Σαραντίδη) Οι δύο φίλοι (Διήγημα) 55
Γιάννης Σιδέρης.	Ή σημασία τού άγώνα για τò Λατινικό άλφάβητο (Άρθρο) 77
Στέφανος Σίδερης.	Ταξίδι (Ποίημα) 51
Άγγελος Σικελιανός.	Ήνα παλιό μου όρφικό προανάκρουσμα για τούς Δελφούς 6
»	Συνθετική εισήγηση για τή Δελφική προσπάθεια. (Δελφικές Έορτές 1930) 136
»	Λίγα λόγια στα μέλη τής Βαλκανικής Συνδιάσκεψης (Προσφώνηση) 262
Ίρις Σκαρβαλου.	Γιατί δέν έγινε φονιάς (Διήγημα) 250
Γεράσιμος Σπαταλάς.	Γράμμα 157
Ίβάν Τουτεφ.	(Μεταφρ. Άπ. Ν. Μαγγανάρη) Ποιήματα: Δράμα, ό ήλιος, συγκομιδή (Ποιήματα) 22
Χρ. Τσαπάλας.	Γέλια (Ποίημα) 154
Μ. Φιλήντας.	Τò λατινικό άλφάβητο από οικονομική άποψη (Μελέτη) 74
»	André Mirambel: Etude descriptive du parler Maniot meridional κ.λπ. (Κριτική) 155
»	Ψυχάρη μνημόσυνο (Άρθρο) 263
Άλέκος Φράγκος.	Ό καφενές (Ποίημα) 51
Γιάννης Χαντζηαντρέας.	Μεσημεριάτικο (Διήγημα) 52
»	Άνοιξη! (Διήγημα) 244
Νικόλαος Χατζιδάκης.	Σχετικά με τήν άλλαγή τού άλφαβήτου μας (Μελέτη) 140
Πόντης Ψαλιήρας.	Σχηματικό ποίημα «Νεράιδα» (Μελέτη γλωσσολογική) 46
Ψυχάρης.	Τò Στεφάνι τής Μαργαρίτας. Ίστορικά μιās άγάπης (Πεζά τραγούδια) 265
Ειρ. Ψυχάρη.	Γράμμα αυτόγραφο στο διευθυντή τής «Πρωτοπορίας» 167
»	Φωτογραφία τού Άγγελου Σικελιανού (Nelly's) 135
ΘΕΑΤΡΟ	
Μ. Βάλσας	Τò Έλληνικό θέατρο από τὰ 1830 ως σήμερα (Μελέτη) 117
Φώτος Γιοφύλλης	Τò Φετιχ (Μονόπραχτο δράμα) 37
Άγγελος Δόξας.	Θέατρο Κοτοπούλη «Έλευθερη Σκηνή». Somerset Mangham: «Ίερή Φλόγα» (Κριτική) 59
»	Τò «Θέατρο εφαρμογής» (Μελέτη) 91
»	Η. Lenorman: «Οί άποτυχημένοι». Θίασος Κοτοπούλη «Έλευθερά Σκηνή». (Κριτική) 92
»	Θίασος Σεσίλ Σορέλ. Σκηνή «Κεντρικού» (Κριτική) 93
»	«Έλευθερά Σκηνή» Θίασος Κοτοπούλη. Β. Κιρσόν και Ουσπένσκι: «Ή σκουριά» (Κριτική) 127
»	Θέατρο Κυβέλης. (Θίασος Β. Άργυροπούλου). Edward Childs Carpenter: «Ό άνυπαντρος μπαμπάς» (Κριτική) 186
»	George Kaiser: «Ήμέρα Όκτωβρίου» (Κριτική) 187

Ἴρις Σκαρβαίου.	Οἱ νέες ἑλληνικὲς ταινίες: «Σὰν πληγώνει ὁ ἔρωτας» (Κριτικὴ)	190
»	Νέες ἑλληνικὲς ταινίες («Τὸ ὄνειρο τοῦ γλύπτη», οἱ «Ἀπάχηδες τῶν Ἀθηνῶν») (Κριτικὴ)	221

ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ

Φ.	Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη: Ὑποδείγματα ἑλληνικῆς Διακοσμητικῆς (Κριτικὴ)	31
»	«Ἡ λαϊκὴ Τέχνη στὴ Ντῆνο» τοῦ Ἀντώνη Σώχου (Κριτικὴ)	63
»	Ἡ ἔκθεση κεραμικῆς τῆς δίδας Πολυχροσιάδη (Κρι- τικὴ)	63
»	Τὰ σμάλτα καὶ τὰ μπατικὶ τῆς δίδας Διαμαντο- πούλου (Κριτικὴ)	63
»	Βαλκανικὴ ἔκθεση λαϊκῆς τέχνης (Σημείωμα)	222
Φ. Γ.	Π. Διαμαντοπούλου, Σ. Πολυχροσιάδη καὶ Στ. Ξε- νόπουλος (Κριτικὴ)	190

ΔΙΑΦΟΡΑ

Σταράτα	3. 35. 67. 99. 131. 163. 195. 227. 259.
Καινούργιες ἐκδόσεις	32. 64. 95. 128. 159. 191. 223. 256. 281.
Ἡ ἀλληλογραφία μας	32. 64. 96. 128. 160. 192. 224. 256. 282.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Τάσος Ἀθανασιάδης, Τ. Ἀνθίας, Μ. Βάλσας, Γιώργος Βαλταδώρος, Γιάννης Βάσος, Θ. Β. Βλιζιώτης, Δημοσθένης Ν. Βουτυράς, Ἀντιγόνη Γαλανάκη, Γ. Γεωργακόπουλος, Ναυσικά Γεωργιάδη, Φώτος Γιοφύλλης, Δημ. Γληνός, Γεώρ. Γρηγόρης, Νίκος Δαμιανός, Κώστας Δαρρίγος, Γ. Γ. Δήμου, Διαμ. Διαμαντόπουλος, Ἄγγελος Δόξας, Φ. Δραγούμης, Ἀναστάσιος Δρίβας, Κ. Π. Καβάφης, Ν. Καζαντζάκης, Δημ. Κακλαμάνος, Τ. Καλμούχος, Γιώργης Καρανικολός, Γιάννης Καψαμπέλης, Σοφία Κενταύρου-Οικονομίδη, Γ. Κοντολέων, Ἀπ. Ν. Μαγγανάρης, Β. Μεσολογγίτης, Μαριέττα Μινάτου, Ἀριστος Νάσης, Τ. Κ. Παπατσώνης, Θ. Περιίδης, Π. Πρεβελάκης, Λιλὴ Πριονιστή, Μιχ. Πριονιστής, Αἰμ. Ριάδης, Ἀθηνᾶ Σαραντίδη, Γιάννης Σιδέρης, Στέφανος Σιδέρης, Ἄγγελος Σικελιανός, Ἴρις Σκαρβαίου, Γεράσιμος Σπαταλάς, Μιχ. Τόμπρος, Χρ. Τσαπάλας, Μ. Φιλήντας, Ἀλέκος Φράγκος, Γιάννης Χατζηαντρέας, Νικόλαος Χατζιδάκης, Πότης Ψαλτήρας, Ψυχάρης, Εἰρ. Ψυχάρη.

Γκέο Μίλεφ, Μόντερσον, Ρούπερτ Μπρούκ, Δημήτρη Πανταλέφ, Π. Πικασσό, Ράινερ Μαρία Ρίλκε, Ἰωακείμ Ρίνγκελνατς, Λ. Ρουσσέλ, Λυδία Σεϊφούλινα, Ἰβάν Τοῦτερφ.

Ἀσεβέστατος, Δ. Β., Φ. Γ., Θεριστής, Λά, Μαρ. Μιν., Ἡ «Πρωτοπορία», Σκη-
νικός, Φ., Χ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΟΥΛΙΩΝΤΑΙ ΣΤΟ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 8 (ΣΤΟΑ ΤΣΑΓΓΑΡΗ). ΑΘΗΝΑΙ

Φώτου Γιοφύλλη. Τὸ ἄμοιρο τὸ Λολάκι (Μυθιστόρημα) Δρχ. 15.—	
» » Ἀνησυχίες (ποιήματα) » 15.—	
» » Μοντέρνες Ἀγάπες (ποιήματα) . . » 10.—	
» » Τὸ τραγοῦδι τῆς Κοντέσσας (ποίημα) » 10.—	
Ἀκατάλληλο Ἡμερολόγιο » 10.—	

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ,,

(ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ 59)

Προμηθεύει προηγούμενα φυλλάδια τῆς «Πρωτοπορίας» πρὸς
δρχ. 5 τὸ καθένα.—Τὸν τόμο τῆς «Πρωτοπορίας» τοῦ 1929 χαρτό-
δετο πρὸς δρχ. 60.—Τὰ φυλλάδια τοῦ 1930, ὅλη τὴ σειρὰ, πρὸς
δρχ. 45.—Τὴ σειρὰ ἀπὸ τὰ φυλλάδια καὶ τῶν δύο χρόνων
μαζὶ δρχ. 100.—

«ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ,,

δὲν θὰ βγῆ τώρα γλήγορα σὲ χωριστὸ βιβλίον, ὅπως εἶχαμε προαναγγεῖλη.
Συλλογιστήκαμε πὸς εἶναι τόσο σύντομο, ὥστε δὲν μπορεῖ νὰ γένη
ἀλάκερο βιβλίον, παρὰ μονάχα ἂν τυπωνότανε ἀραιὰ καὶ μὲ πολυτέλεια.
Αὐτὸ ὅμως γιὰ τώρα δὲ μπορεῖ νὰ γένη. Ἴσως ἀργότερα. Ὅσοι λοιπὸν
θέλουν ἀντίτυπα τοῦ ἔργου αὐτοῦ τοῦ Ψυχάρη, μποροῦν νὰ πάρουν
φυλλάδια τῆς «Πρωτοπορίας».